16 июне «Башкирия» яхача теплоходаца официальни визитах Дане столице Копенгагене кхаьчар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви цунцарабараши.

Сурта тIа: порте вIашагIкхийттача хана, Н. С. Хрущеви Дане премьер-министр Е. О. Краги вIаши кулгаш луш ба.

ТАСС специальни корреспондента В. Егорова сурт. (Хьанйцад фототелеграфаца).

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союзан Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкоми, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ (3926). Шоатта, 20 июнь 1964 шу. Мах 2 кап.

ДОТТАГIЛЕН ВИЗИТ

Н. С. ХРУЩЕВ ДАНЕ КОРОЛЬ ФРЕДЕРИК IX-гIа ВОЛЧА ВАХАР

КОПЕНГАГЕН, 17 июнь. (ТАСС-а спец. корр). Тахан Дане король Фредерик IX-гIа волча вахар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев Фреденсборг яхача Двореце цун ахканарча резиденце.

Король Фредерик IX-гIа волча Н. С. Хрущев вахача хана доттагIал тIехь къамаьлаш хилар царна юкъе. Цар къамаьлаш деча цига бар Дане премьер-министр Е. О. Краги СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыков.

Корола Фредерика IX-гIчо завтрак оттадир СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева сийна, хIьта иштта цига бар Н. П. Хрущева, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, доазол дехьарча мехкашца культурни бувзамаш леладечa СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета председатель С. К. Романовский, «Правда» керттера редактор П. А. Сатюков, «Известия» яхача газета керттера редактор А. И. Аджубей, юрта боахама министра хьалхара заместитель Р. Н. Сидак, арахьарча торговле министра заместитель М. Р. Кузьмин, СССР-а МИД-а протокольни отдела заведующи Ф. Ф. Молочков.

Датски оагIорахьара завтраке бар премьер-министр Е. О. Краг ший сесагаца, Дане кхыча мехкашцарча гIулакхий министр П. Хеккеруп, парламента председатель Г. Педерсен, Дане кхыбола паччахьалкхен деятелаш.

Завтрак долча хана Фредерик IX-гIчои Н. С. Хрущеви кадаш текъадир.

ФЮН ЯХАЧА ГIАЙРЕН ТIА ВАХАР

КОПЕНГАГЕН, 18 июнь. (ТАСС-а спец. корр). Официальни визитаца Дане воле Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущев тахан Iуйрийна самолетаца Копенгагенера Фюн яхача гIайрен тIа вахар. Цига цунна юрта боахам а бовзаргба, хIьта иштта из городе Оденсе — сийлахь-воккхача датски казочника Андерсена даьхене а гIоргва.

9 сахьати 55 минути яьлча Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущеви цунна улувра наха Копенгагенера Одене яхача городерча аэродроме кхаьчар. Н. С. Хрущевна цхьана Фюн яхача гIайрен тIа вера Дане премьер-министр Е. О. Краг.

Оденсерча аэродроме хьалхашта накъа баьхкар Фюн яхача гIайрен губернатор И. Хойруп, города Оденсе бургомистр И. Ларсен, моттигерча Iаьдалий накъалаш. Цар хьалхашка дIайха моаршал телар, гIайрен тIа кхачарца даьхъала вийцар Никита Сергеевич.

Аэродромера Дане премьер-министраццей улувбаьна бахача накаццей Салнийте яхача моттиге вахар Советски правительствана керте латтар. СССР Министрий Совета Председатель юкъе а волаш йолхаш хиикача машиний кортежага дIайха моаршал телаш бар Оденсера Салнийге долхача наькъашка арабаьнна гIайрен тIара них. Кхача везача моттиге Н. С. Хрущев дIакхаьчачул тIехьагIа цунна накъа а вера, ший юрта боахам а дIабовзийтар Карл Скютте—Дане юрта боахама министра.

Боахама керттера культураш я шекара свекла, рожь, мIа, кен, люцерна, баьцаш. ЦIеча датски шурий фух да ферма Iул. ХIара шера хIара Iиттагара ныкхача шурех юкъера лаьрхIача 230 килограмм даьтта доахкх. ХIара шера 350 — 400 хурск йохк «Брайнехойгорд» яхача фермо.

Фон яхача гIайрен юкъерча дакъе тIа Н. С. Хрущев кьежар хьалха хиначча Дане премьер-министра Эрик Эриксена поместьега. Уккхза кхеераш а «Брайнехойгорд» яхача боахама кхеераш сиина йола культураш я.

Н. С. Хрущев иштта хилар ахархочуи Енс Андерсена ферме а.

ТIехьагIо воккха советски хьаша датски премьер-министрца цхьана Далумски юртбоахама школе а вахар, цун гIулакхашка а кьежар.

Н. С. ХРУЩЕВИЕИ Е. О. КРАГАИ ЮКЪЕРА ПЕРЕГОВОРАШ

КОПЕНГАГЕН, 17 июнь. (ТАСС-а спец. корр.). 17 июне переговораш йолаелар СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевиеи Дане премьер-министра Е. О. Крагаи юкъе.

Н. С. Хрущевеи Е. О. Крагеи раьза а хиина белгалдаьккхар СССР-ан Данена юкъе дикеча лоаллахой гIулакхаш этта хилар, цар хьакхайкадир уж гIулакхаш советски датски халкъий хьашташ бахьан долаш, кашарен дунен халкъашта юкъерча кхерамзален хьашташ бахьан долаш ма могга чIоагIден дегIаккхувлен шоаш кийча хилар.

Переговораш еча дакъа лаьцар советски оагIонгахьара СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, СССР Лаккхехьарча Совета депутаташа П. А. Сатюкова, А. И. Аджубеи, хIьта иштта Данерча Советски Союза посола К. Д. Левычкина, СССР МИД отделий заведующеша Л. М. Замяткина, А. З. Ковалева.

Датски оагIонгахьара переговорашка дакъа лаьцар Дане кхыча мехкашцарча гIулакхий министра П. Хеккерупа, юрта боахама министра К. Скютте, культура министра Ю. Бомхольта, МИД-а генеральни директора П. Фишера, СССР-ерча Дане посола К. Хольтен-Эггерта, Дане МИД-а отделий заведующеша Г. Сейденфадена, К. Юхансена, Е. Кристенсена.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ— ЛАКХАЧА БОАРАМГА

ЦХЬА шу даьннад идеологически балха аргIанара декхараш дийце йола КПСС ЦК июньски Пленум хиина. Парте, дерригача советски халкъа идейно-политически вахаре Iалаьмате доккха гIулакх да из.

ХIанзарча хьалашка парте идейно-кхетама балха керттера декхар да, — белгалдаьккхар ЦК Пленума, — КПСС Программа вахара юкъехьолга, коммунизма материально - технически база хьалъелга, коммунистически обществени отношенеш кхоллилга, керда саг хьалкхевелга идеологически Iалашдар политически фелал лакхъяр, империалистически идеологена, наьха кхетам чу дисача дIаяхача замаи тIехьадисача гIулакхашта духьала тIатIертта, шерра къовсам лоаттабар.

Июньски Пленума решенешкара Iалаьмате доккха беркат даьлар мехка беррига идейно-кхетама болх тоабара. КIеангьелар формализм, балха юкъе яьхкар дикагIйола формаш, методаш, лакхбелар идейни боарам, дукхагIа хилар идеологически фронге хьинар дола тIемахой, чIоагIъелар организаторски идеологически балха цхьоагIо.

Духхьал цхьа шу мара дац КПСС ЦК июньски Пленум хиина. Дукха ха яц из, бакъда дог гIоздоахаш дола хувцамаш хиннад идеологически балха ерригача участкашка цу лоаццача хана. Республика партийни организацеша чIоагIа къахьийгад парте ЦК июньски Пленума решенеш шерра вахара юкъеяхьара. Къаьстта тоаденнад политически дешар. Укх шера миссел дукха нах цIаккха а хиннабац вай республике политически дешара сете дакъа лоацаш. Царна юкъе бар коммунисташ а парте бовцараш а, ерригаш 92.108 саг, совхкарчул цкъан ахаззен дукхагIа. Пхезза дукхагIа бар марксистско-ленински теори шоаш Iомаераш.

Дикка тоабаьб къахьегамхой атеистически кхетамца хьалкхебара болх. Тайп-тайпарча формаех бизза пайда а эцаш, кхетамца вIаштIехьбаьккхаб из болх дукхача моттигашка. ДукхагIа еш атеистически лекцеш, шерра баьржаб дьнах тешача хIара сагаца къаьстта бу болх.

КПСС ЦК июньски Пленумо къаьстта белгалдаьккхад дIаяхача замах юхедисача ноча гIулакхашца лира къовсам лоаттабе безилга. Цу къакъехьа а дикка толамаш даьхад.

Партийни организацеша дикка тоабаьб кхалнаха юкъера болх. ЧIоагIа терко яьй кхалнаьха идейно-теоретически боарам лакхбара, уж общественно-политически, культурни вахара юкъеоалара. Укх шера вайнаьха кхалнаха политграмота Iомаеча 418 кружокашка дешаш хиннвй 6500 кхалсаг. Цу кружокий пропагандисташца семинараш яьй, хIьта кружокашка дешараштa лаьрхIа йола материалаш кепа йийттай республикански газеташ тIа.

Парте ЦК июньски Пленум хинначул тIехьагIа «Знание» яхача обществa республикански отделене 35.189 лекци йийшай. Республике хIанз болх беш 17 эзар агитатор ва.

Вай заман турпалех кIоаргга идейни а художествении а чулоацам бола произведенеш язъяьй Нохч-ГIалгIайчен писателаша, керда спектаклаш уттаяьй драматически театраша.

Ерригача предприятешка, колхозашка, совхозашка хIара денна шерлуш латт коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам лоаттаберий мугIараш.

Цхьабакъда, хьалхарча толамех тоъам бе йиш яц, КПСС ЦК июньски Пленума решенеш йиза кхоачашъяра къахьега деза, еррига торонаш сарцагI а яьха. Идеологически балха юкъе вай республике хIанз а дикка кхончамбоацараш да. ЦIенкоштта идеологически болх тоабе вIаштIехьдаргдац, нагахьа санна ерригача партийни организацеша наха коммунистически кхетам балара болх тIагIертта хIара денна ца бой. Цхьайолча партийни организацеша хIанз а вахарца айхха бувзам болаш лелабац идеологически болх. Формализм йола моттигаш а нийслу. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша массанахьа тIагIертта къовсам лоаттабац хIара саг коммунизм хьалъерий моральни кодекса принципашца хьалкхевар духьа. ДIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш нийслуш я дукхача моттигаш я республике. Ерригача формаех кхетамца пайда а эцаш, лира къовсам лоаттабе беза тIехьадисача гIулакхашца. ШерагIа боаржабе беза атеистически болх. ДукхагIа терко е еза кхалнахацарча балха.

Партийни комитеташ, партийни организацеш декхарийла я идейно-кхетама, культурно-просветительни балха хIара денна, кIоаргга кулгалде, балха керда формаш юкъеккхувла. Цхаддаш терко е еза коммунистически къахьегама болам шерагIа боаржабара, халкъий доттагIал чIоагIдара, советски нах коммунизм хьалъерий моральни кодекса принципашца хьалкхебара.

Идеологически болх бе декхарийла ба беррига коммунисташ, беррига кулгалхой. ГIулакх лекцеш ешарах доалаш дац. Наха юкъе кхетмня болх бе беза хIара денна массайолча моттигашка — уж къахьегаш болча, цар салоIача.

КПСС ЦК июньски Пленума решенешца хьалхле а лелаеш, дIахо идеологически болх тоабара тIадерзале деза дерригa ниэаш, вай мехка коммунизм хьалъяра лоархIаме фронт из хиларах тарра.

ЯЛАТАШ ЛЕРТТIА ДIАОЗИЛГА IАЛАШДЕРГДА ВАЙ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОУПРАВЛЕНЕ СУНЖЕНСКИ АВТОБОАХАМА ШОФЕРИЙ, РЕМОНТАШ ЕЧА БОЛХЛОЙ, ИНЖЕНЕРИЙ, ТЕХНИКИЙ, ГIУЛАКХЕРЧА НАЬХА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Деза новкъостий!

КПСС XXII-ча съездо тIайийца коммунистически общество хьалъяра Программа толаме кхоачашъеш доалл советски халкъ. Дог гIоздоаккхаш дола ховмаш кхухь хIара дено къахьегама фронтера, тIа-тIа айлуш латт советски наьха творчески хьинари инициативен.

Сунженски производствении управлене юрта боахама къахьегамхоша шерра социалистически яхь йоаржаьй 1964 шера ялат, дулх, шура, тха, кхыйола юртбоахама продукташ дукхагIа яха аьнна. Цар декхар тIайийцад лакха хьувкъам кхебеи чуэцеи Даьхен амбарашка из ханнахьа дIачубален, аьнна.

Ший производствении торонашка а хьежа, хьувкъам ший ханнахьеи диккеи чуэцара гIулакха автомобильни транспорта лоархIам меллаб а хош, Сунженски автобоахама коллективо, сунженски ахархоша дIадоладаь патриотически гIулакх хьал а лаьца, къовсам болабаьб хIара автомобилата цIаккха ца социйташи овсарле лакха йолаши болх байта аьнна. Яхь дIайолаеш оаха тхоашта укх тайпара декхараш тIаэц:

ялат — 28 эзар тонн; силос — 150 эзар тонн; коартолаши баьца дараши — 150 эзар тонн чуоза;

укх гаргтарча деношка хьувкъам чуоза машинаш кийчъяь яха: кузоваш кхаьтагIа а борташ лакхагIа а де, кхы эша хIамаш а цIера духьала хиланза яргйоаца средстваш а кийчъе.

ХьалххагIе а шоашта йоагI-йоагIа автомашинаш колхозашта дIахьожае, тIабехкараш оттабе а хIара колхоза къаьст-къаьста сменаки ден-бийсаннен бергболча балха заданеш белгалъе а; эшшача дIатIабахийта шоллагIа шофераш хилийта. Автопарка болх кIиранна цIаккха социргбоацаш цхьан-шин сменах бергболаш вIаштIехьбаккха; хIара 15 автомобила (бортовойчарна) совнагIа цхьа кузов хилийта;

«Г-51» яхача автомобила комбайна тIа болх беча хана хIара деннен бийсаннен 30 тоннага кхаччалца а хьатташкара ялат пункташка дIаккухьача хана 20—25 тоннага кхаччалца а мухь оэилга вIаштIехьдаккха а мухь кхаьъара плаи юкъера лаьрхIача 20 километр а йолаш дийнахьа 400 — 500 тонно-километр аикъ бе;

автомобилага бохьалургбола мухь биззa тIабуллнага вIаштIехьдаккха а гIерташ, силоса хьекха моша доакъар лаьрххIе цу гIулакха кийчъьча кузовашка мара дIа ца оза;

2 процентал кIезигагIа доацаш доагор кходелга вIаштIехьдаккха;

ялат дIаозача хана кхомбеш хила, из дIаккухьача хана доа ца де; социалистически яхь шерагIа йоаржее а коммунистически къахьегама ударникаш яха цIи тилла бокъо яккхар духьа шерра болам дIаболабе а.

Сихха а тIагIертта а юрта боахама продукташ чуозара болх дIаболабе кийчлуш йола Сунженски автобоахама коллектив Нохч-ГIалгIай республикерча берригача автотранспортникашка кхайк автомобильни парк ший ханнахьа кийчъяр а хIара автомобилага балха овсарле лакха йолаш болх байтар а духьа, мухь дIа-юха увзара шера производствении план ханал хьалха кхоачашъяр духьа шерра яхь йоаржаяра уж тIа а хьехаш.

Керда хьадаьнна ялаташ а кхыйола юртбоахама продукташ а лерттIа дIаозилга Iалашдергда вай! ДоагIаш дола дакъа лоацаргда вай парте XXII-ча съездеи КПСС ЦК февральски Пленумеи решенеш толаме кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме юкъе!

ТIайийцад Нохч-ГIалгIай автоуправлене Сунженски автобоахама болхлой, инженерий, техникий, гIулакхерча наьха юкъарча собране.

ПАТРИОТИЧЕСКИ ГIУЛАКХ

КПСС ОБКОМЕ

Сунженски автобоахама коллективо хьалхарчарца кийчъяьй автомобилаш юртбоахама мухьаш дIаоза, кIоаргга технически осмотр а эшшаш йола ремонт а яьй автопаркаша. Сунженски производствении управлене колхозашца договораш даьд юртбоахама продукташ дIаяхахьара, хьатташкара ялат дIачуийдеча пункташка кхаччалца дола наькъаш дистара карташ оттадаьд, колхозашка, совхозашка, ялаташ дIачуийдеча пунктацка автоколонна латтаргйола а диспетчерски пункташ хургйола а моттигаш белгалъяьй.

Автобоахама коллективо шийна хьадда социалистически декхараш тIа а ийцад, 1964 шера хьувкъам хьокхаме, боа ца беш, доацуча ханашка чуэа баккар духьа лаьнача яхьа юкъе бахкара тIаьхехаш берригача автомобилисташка кхайкарал а даьд.

КПСС обкома бюрос могадаь юртбоахама культураш чуэцара компанега автопарк хачнахьа кийчъяьча Сунженски автобоахама коллективо дIадоладаь гIулакх, республика автобоахамашта могадир 1964 шера хьувкъам ший ханнахьеи диккеи чуэилга Iалашдар духьа лаьнача социалистически яхьа юкъе гIолга, автомобилех пайда дикагIа оаари Iоукаш ялат доа ца дайтари духьа тайп-тайпара юртбоахама мухьаш дIаккухьа автомашинаш кийчъяра (борташ лакхъяра, силос тIайоттаргйола хIамаш кийчъяра, кузоваш хийра йолчара дIакъоаляра, и. кх. дI.) къаьстта уйла тIа а йохийташ. Парте обкома бюрос профсоюзий областной совет (нов. Сидельников) декхарийла яьй хьувкъам толаме чуийна баккхара тIаерзаеь йола яхь вIаштIехьйоаккхаргйола болх автомобилаш лелераштa, механизатораштa, юрта боахама кхыча къахьегамхошта юкъе боаржабелга.

Республикански газетий редакцешта, республика Министрий Советерча радиовещанеи телевиденеи комитета тIедиллад ялаташ чуэца дика кийчо елга, уж чуийна дахеи паччахьалкхен амбарашка хьачуозеи аьнна автомобильни транспорта коллективаша дIайолаь яхь мишта лела хан-ханнахьа дувцилга.

ЯЛАТ ХЬАДОЛАДЕННАД!

ГУРАХЬА 2307 гектара тIа дIадийна ка бола ялаташ укх шера чуэца дезаш ба Грозненски производствении управлене № 2 йолча баьца даарий-шурий совхоза кхаш леладераш. Дукха ха хьалхагIа дезз цу кампанега кийчо е болабелар уккхаза.

«ХIанз-м дIадоладала ха кхаьчай, Федор Васильевич» — аьлар отделене агронома нов. Михайлова шоай совхоза керттерча агрономага.

«ХIанз дIадоладелча гIаьхха да», — цун дош хьаллаьцар механизатораша.

Цул тIехьагIа ерригa аре екаеш, кхоалагIча отделене кхашка араьлар шовш лела комбайнаш. Керда хьадаьнна ялаташ чуэца эгтара хьалха дIаболабелар механизатораш Умаров Хьалими Адаев Дадеи.

«Гурахьа дIабийна 746 гектара тIара мукх,—аьлар совхоза керттерча агрономо, — графиках 3,5 балха дийнахьа чуэцаргба вай. хIьта 1530 гектара тIара кIа — ворхI балха дийнахьа. Уж ханаш кIезигье мегаш я, хIана аьлча цу гIулакха кхоачамбалла техника йолаш я вайга».

Белгала баьккъолаш, 13 ялаташ чуийду комбайни дукха ЖВН-6 а ЖБ-4,2 а яха жатканa йолаш я совхозе.

Хьаккари ардари къаьстa а долаш ялаташ чуэцаш болча механизатораша ялаташ хьакха боладенначa хьалхарча дийнахье а чуийцар 20 гектар гаргга. ХIанз кхоалагIча отделене кхашка болх беш ялаташ чуэца йиъ комбайн. СихагIа а доа ца деш а ялат чуэца гIерташ къахьег хIара механизатора.

СУРТА ТIА: ялат чуэцаш воалл механизатор Умаров Хьалим. Гуйран мукх мишта кхаьчаб хьожаш боахк отделене агроном Т. Михайлови совхоза керттера агроном Ф. Цареваи (аьрхехьа).

И. Плиева сурт.

НОРМАШ ТIЕХХОАЧАШЪЕШ

Грозненски крекинг - завода № 15-16 йолча установке операторе дIачуваьлча шI санна массанарг а ша-ший участке хьинаре къахьегаш ва. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча коллектива хIара член дог гIоздаьнна ва укх деношка. Ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра «Красный молот» яхача завода коллектива инициатива хьал а лаьца керда социалистически декхараш IаяйцIадар установка технологаша. Хьалхашка лаьтта декхараш тIеххоачаш а деш сийрда продукци арахецара ялх бетта план 15-ча июне кхоачашъяьй цар.

ХIанзалехьа шоллагIча ах шера чотах арахийца продукци эзараш тоннаш я. Укх юхедисача деношка массех эзар тонн пламах лаьрхIачул совгIа арахеца лерхI установка коллективо. Цу даькъе смена нормаш тIеххоачашъеш дика къахьегаш ба технологаш на, Троцкий, Шахов, Кузнецова, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЯРА ЛОАРХIАМЕГIАРА ФРОНТ

ПЛЕНУМ ХИННАЧУЛ ТIЕХЬАГIАРА ШУ

ШУ ДИЗАД КПСС ЦК июньски Пленум хилча дезэ. Къахьегамхошта коммунистически хьехам балара дешашка массе оагIорахьара хьежача а идеологически балха керттера лостамаши дехкараши белгалдаьча а цу Пленумо Iалаьмате боккхача лоархIамера моттиг дIалацаЙ парте а мехка а идейни вахаре. Берригача советски наьха коммунистически сакхетам хьахулга, къахьегамхой сакхетам чурен оамалашкарен дIаяхача замах юхелиса во гIулакхаш дIадоахилга, къахьегам дукха безаргболча уйланца хьалкхебелга, наьха образованни культурен лакхъелга, советски патриотически уйланца къахьегамхой хьалкхебелга, буржуазии идеологеца хьадда къовсам лоаттабелга, шерра коммунистически общество хьалъеча хана парте, Советски паччахьалкхен, профсоюзий, комсомола керттера лостамаш а хинна дIаэттад. Уж доккхий дехкараш кхоачашдара тIадерзадаьд идеологически фронта дерригa доакъош: политически просвещени, агитационно-массовни культурно-просветительнии болх, кепа йоазув, радио, кино, телевидени, литература, искусство.

КПСС ЦК июньски Пленума решенешца кулгаз а деш, идеологически болх овлангара дезэ эргабаьккхаб Нохч-ГIалгIайчен партийни организацеша. Къаьстта доккхий хувцамаш хиннад политически просвещене даькъе. Республика партийни организацеш исторе чухь цIаккха а укх шера миссел дукха политически дешара юкъе эзабац коммунисташи парте боацараши. ХIанз цунна юкъе ва 92108 саг — дIадахача шера хинначул цкъаи ахаззен дукхагIа. Марксистско-ленински теори щоаш къаьстта Iомадеш бараш пхи эзар хIана хиннабац даькъа дукхагIа хиназб.

Областной партийни организацера дукхагIа бола коммунисташ политически самообразованеча юкъеэзаб. ХIаьта из иикъ, шеко йоацаш, нийсо я ба, моллагIа кхы тайпа политически дешара формо дечул дукхагIа новкъостал ду цо коммунисташи парте боацараши идейни гIулакхашта дегIабахкара.

Политически дешарах боала пайда дукхагIа лакхбара дикка новкъостал дир практически заданеш телара метод пропагандисташа юкъеяккхаро. Массаэра гIулакх а хинна дIадахар кружоке е семинарски группе дувцаш дола дешаш деша бегIарашта лоаш хиларах колхозий правленешка е производственни совещанешка дувца уттаделга. Практике маьхара предложенеш теларо новкъостал дора боахама гIулакхаш тоадера, республика экономика дикагIа дегIаяхийтара. Пропаганда хьадда хилийта а гIерташ, дешара профилаш совъяхера наькъаца йолх партийни организацеш, хIаьта из геттара нийса а да. Цхьабекъда, иштта хилча дешара лостам тела, пропагандиста хьадда новкъостал де тIа-тIа халагIа хул. Укхаза дича дергдар цаI мара дац: пропагандисташта новкъостал де деккарийла ба парте областной, городий, районний комитетай отраслеви отделий, колхозно-совхозиийн промышленнии производственни управленей парткомий болхлой. Отраслеви отделаш деккарийла я пропагандисташта новкъостала йола материалаш кийчъеча шоашккара дакъа лаца; хIаьта иштта толащагIа йола производственни опыт вIашагIтохен дIайоаржаеч.

КОММУНИСТАШИ парте боацараши дукха политически дешара юкъеозар самоцель яц. Вахаречa эггара дукхагIа хьаштдолча дешашта жоп луш бола дийна, творчески хьехам лоархI республика партийни организацеша марксизмах-ленинизмах. Белггала аьлча, цунах латт цо наха еча воздействе боккха низ а. Шийтайп-тайпарча дукхача формашца политически дешара ерригача системо лерхIар цаI да — деша мел ухараш Iилмай мировоззренех кхебар.

Политически дешарах кхоачам хулаш дац Iилман мировоззрени хьахулга, цо иштта дIадех буржуазии дына идеологеца тIагIертта къовсам лоаттабелга а.

Дерриге а хьачулаьцача вайцига боккха болх баьб, — йоазар КПСС ЦК секретара нов. Л. Ф. Ильичева, — къахьегамхошта атеистически хьехам балара гIулакха: дукха а дукхагIа бола советски нах — сакхетамера атеисташ, уж даьлах тийша а боацаш, шоай къахьегамах тийша ба, сигаларча ялсамален духьа а ца бахаш, лаьттан тIарча коммунизма духьа бах.

Вай республике а цу тайппара дикка боккха болх бу къахьегамхошта атеистически хьехам луш, цу гIулакха массе тайпа балха формаех пайда эц, кхьметтел даьлах тешарех хIаранеца къаьстта-къаьстта къамаьл деш а. Цхьабакъда, ерригаш а ца партийни организацеш нийсача а пайлаперча а наькъаца атеистически болх беш, дынах юхедисаращца къовсам лоаттабара цоашккара гIулакх гойтац цхьайцаболча коммунисташа.

Дына гIулакхашца машар хиларо новкъостал ду дыний тайнтайпарча товбай къайлагIара реакционни гIулакхаш чIоагIдара. Круговой порука гIалатера традицеш хьаллоаттаяра, общественни доалалье лечкъаяра, къахьегамхошта юкъе дына гIулакхаш даржара.

Укхаза вай бе безар геттара боккха болх ба, эггара хьалха, къахьегамцарен общественни рузкъанцарен гIулакхаш нийса леладергдолаш хьехам бала беза наха. Машар бовццаш къовсам лоаттабе беза Iадала къоал дераццен хIамаш лечкъаерацен, кхомбовцаши хьурмет довццаши доал дераццa, кхалсагаца нийса доала гIулакхаш леладерацца.

ХIАНЗ укх сахьата йоккхийча торонех бизза пайда эцаш яц республикера дукха совхозаши ловмая районий колхозаши. Дукхача лоархIамерча показателашта чIоагIа тIехьаюс цхьайолча производственни управленей колхозаши совхозаши: наловии товарни продукци яккхара, хьуакъам лакхбара, оахача лаьттай 100 гектаран юрта боахамерча дерригача лаьттай 100 гектаран лоархIаш продукци яккхора, продукце центнер яккхарга къахьегам, доакъараш дIадахийтара, кхыча показателашта. Экономикен культурен айяра, къахьегамхошта хьехам балара кулгалхочун лоархIам лакхбаиза баргIбац, коллективана хьехам телар из хиларах тарра.

ГIулакх сенах латт аьлча, из латт, предприятей, гIишлоний, колхозий, совхозий дукхача кулгалхоша шоай дехкараш къалхагIа е саина цхьан оагIорахьара лерхIаш хиларах, план кхочашъе гIерташ хьувзаш хул уж. Цхьаькха, цул кIезигагIа лоархIам болаш довца дехкар — коллективана хьехам лулга диц а деш, цигга диидолийт цар производства толамаш берригача къахьегамхоша дизза дакъа лацарга хьежжа хулеш хилар. Цудухьа кулгалхочунгара эшар да план кхоачашъеца Iеш, цул дукха а доккхагIа дар: план кхоачаш а тIехкхоачаш а яр духьа къовсам лоаттабеча хана наха хьехам лулга, царна юкъера гIулакхаш керда доахилга.

КПСС ЦК июньски Пленума решенеш кхоачаш а еш, областной партийни организаце кIезигдукха тоабаьб кхалнаха юкъе беш бола болх. Къаьстта терко яьй вайнаьха кхалнаьха идейно-теоретически боврам лакхбара, боахама, общественно - политически, культурни гIулакхашка царга дизза дакъа лацийтара. Укх шера вайнаьха кхалнаха политграмота хьахача 418 кружове дешаш 6500 соагIа саг хиннав. Цу кружокий пропагандисташца къаьстта семинараш яьй, цигга дешаш барешта новкъостала республиканскиx газеташ тIа хина еттац материалаш хиннай.

Цунца цхьана белгалданкка дезаш да, кхалнахаца беча балха юкъе хIана а дукха кхоачамбоацараш хилар. Вай уж берригаш а воаш яха чу тIа хьатIабоаллабац. цар дешар-йоазув лакхдара дешаш геттара мела лелазу. Уж сагогагIа дола дехкараш кхоачашдар дукха болх беш хила еза хIара партийни организаци, хIара коммунист.

Къахьегамхошта коммунистически хьехам баларах долча лоархIамерча гIулакха боккха болх бу дукха эзараш болча агитаторий эскаро. Вай республике 17 эзар ва уж. КПСС ЦК июньски Пленума решенешка хьежжа агитколлективай болх эргабаьккхаб, царна деш дола кулгал тоадаьд партийни организацеша. Агитколлективай кулгалхоцца семинараш еча, агитаторашца инструктажаш еча хана керттера уйла тIайохийт хIара беседа коллектива хьаддача гIулакхашца юваш хилийтара, хIара дешаш волчун политически къахьегамен хьинар айде новкъостал дара.

ХIара деппа предприятешкен учреждененшкен, колхозашка я совхозашка а, дешара заведенешка, дукхьал участкашка, цехашка, бригадашка, сменашка, фермашка, кхашкарча станашка беседаш ю итташ болча партийни комитетий лектораша, «Знание» яхача общества членаша. Цар дIакхетабу уж партен правительствен политиках, къамаьлаш ду экономикен культурен дегIаахара дукхача дешаех, естественно-Iилмани кхычен темаех. КПСС ЦК июньски Пленум хинначул тIехьагIа «Знание» яхача общества алкха республикански отделене 35183 лекци йишай ладувгIаш 1720598 саг а волаш. Керттера экономически дехкар толаме кхоачашдара — коммунизма материально-технически база хьаяра, керда саг хьалкхевара шийн берригача балхаца къахьегамхой оарцагIбахарал лоархIамегIен белктокхамегIен а долаш дехкар дац цхьанна лектора.

КПСС ЦК Пленумо дукха уйла тIаяхийтай кепа йоазон, радио, телевидене болх тоабара.

ДIАДАХАЧА укх цхьан шера парте обкома бюрос массе оагIорахьара дийцар Нохч-ГIалгIай книжкай издательства, радиовещанен телевидени республикански комитета, «Ленинан некъ» яхача газета, Нурски Ножай-Юртен производственни колхозно-совхозни управленей парткомий газетий гIулакхаш, белгалдаьхар цар балха йоарем лакхбара новкъостал даь дола гIулакхаш.

Республика экономикен культурен дегIайоалаара, къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебара лоархIамера дешаш тIеттаду кепа йоазоно, радиос, телевидене, майрра гучадоах кхоачамбоацараш. Цхьабакъда, массаза а хилац цу дешай результат хила ма дезар. Кепа йоазоно, радиос, телевидене беча балхах боала пайда дикагIа хилийтара деша новкъостал аш парте горкомашкахьара, райкомашкахьара, производственни управленей парткомашкахьара. Кепа йоазоно критически выступленеш ирахи толащагIа йола опыт йоаржаярхи боала пайда лакхбар боккхача лоархIаме хургда боахама гIулакхаш тоадарен къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебарен гIулакха.

КПСС ЦК июньски Пленум хиннача а партен правительстван кулгалхой литературан искусстван деятелашца вIашагIкхийттачул а тIехьагIа вай творчески организацей гIулакхаш тоадениад. Писателеша, артисташа, художникаша чIоагIдаьд вахарцара бувзамаш, халкъа хьаьхашкара шоай бектохкам лакхбаьб. ДIаяхача хана вай республике артисташа, художникашца гIулакхаца вIашагIкхетараш хиннад цар балха хьадда дехкараш а дувцаш. Керда театральни сезон дIайолалуча хана театрий сценашка гучаяла еза моттигерча драматургий пьесаш, кердаякха еза репертуар. Керттера дехкар сенах латт аьлча, из латт, вай ханарча сага дIаьний духовни уйлаш кIоаргга гучайоахаргйолаш, цул оамалий, керда, коммунистически белгалонеш хьахьоккхаргйолаш йола пьесаш вай дукхагIа хилийтарах.

ДУКХА хIама де деза вай къаман музыка дегIайоалаяра даькъе. Из доаш Iомадаро хьахьекхар культура министерства моттигерча композитораща болх во беш хилар а цудухьа къаман музыкальни произведенеш геттара кIезига хьеш хилар а, хIаьта из бахьан долаш республика къахьегамхой раьза ца хилар нийса а да. ХIанз вIашагIкхетаьхаз моттигерча композиторашцара болх тоабергбола гIулакхаш, тоьаз дешаш оттадаьд композиторий союза хьалхашка.

КПСС ЦК июньски Пленума решенеша новкъостал даьд берригa идеологически болх тоабара, шорхI шера план хаьах хьалха кхоачашъяра дехкараш толашагIа кхоачашдара. Цхьабакъда, идеологически фронт хьалхагIа а санна эггара лоархIамегIарчарех цаI я коммунизм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсаме. Цудухьа вай парте шийн керттера дехкар лоархI идеологически болх дIахо тоабелгах, коммунистически общественни отношенеш кхеелга Iалашдарах, керда саг хьалкхеварах.

Советски нах йоккха курал йолаш ба шоай Даьхе бахьан долаш, вай халкъ шийн кулгалца коммунизмана гаргарча рубежашка кхоачадаь йола сийлахь-йоккха ленински парти бахьан долаш.

В. СИМАРЗИН,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома идеологически отдела заведующи.

Коммунизма саг таханне а хьалкхувш ва

КОММУНИЗМ хьалъялга вай партен дерригача советски халкъев практически дехкар а хинна дIаэттача исторически этапага дIахьаьчад Советски Союз дегIаяр. Советски наьха хIаьзара тIехье коммунизме яхаргья. Цу вай парте чIоагIа хIакхойкадаьчо тешал ду дукхача хана деиз адамашта дагадаьлла а из кхоачашдар духьа цар къовсам лоаттабаь а дола керттера дехкар кхоачашдегарга хилара.

Саго хьегача тьаца, сага духьа хьалъеш я коммунизм. Цудухьа да из. советски наьха уйлаш чIоагIа укх дешашка латтийта: мишта хургва коммунизме вахаш а болх беш а вола саг, таханарча вайха доахкараштa тара доацаш малагIа гIулакхаш доахкаш хургвол-теш из саг, мишта кийчве веза саго ше коммунизмага. Фантастически дагадувца везаш вац коммунизме вахаргвола саг. Кхувш-кхувш таханне а хьалкхувш ва коммунизмера саг. Тамашне чIоагIа, духовни хоза, нравственни вIаьций, моральни цIена, физически товвенна саг ва коммунизме вахаргвар.

Коммунизма саг хьалкхевара долла хIама деш я вай парти, комсомола, профсоюзаш, еррига общественни система.

Мишта ду коммунизме саг хьалкхеелга?

Вай обществас хIара сагагара хьадехар белгалдаь да коммунизм хьалъярий моральни кодекса тIа. Коммунизма морало лерна уллер де нах идейни уйла чIоагIьенна хилар. ХIара советски сага чIоагIа дагa чIа латташ, из ца хилча уж ца йодлаш дола гIулакхаш да коммунистически мировоззренех кхувлга, марксизма-ленинизма керттера дешаш кхетаделга, вай парте чура а арахьара а политика кIоаргга йоазалга. ХIанз аьлча марксистско-ленински мировоззрени йолаш волча сага гьнагIа а шьаргIа а бIаргагу хургдар, цун низ кхоач коммунистически идеалаш котъяхар духьа цIакхха а лоарзагIа ца воалаш лергIа къовсам лоаттабе.

Къаьтта цу тайпара саг ва марксизма-ленинизма классикий произведенеш, вай парте решенеш кIоаргга Iомаяра лерда тIа хIанз вай хьалкхевеш вар. Советски Iаьдал эттача хана деиз 93 меттала еррига тираж 300 миллион экземпляр а йолаш арадаьннад В. И. Ленина балхаш, парте керда Программа — 15 миллион экземпляр. ХIара вьлагIа вола советски саг деша вагIаш ва. Iалаьмате дукха арахийцад общественни Iилмай учебникаши дешара пособеши.

Юкъе деиз чакхъаллаца партийностал доалаш, буржуазни идеологеца, массе тайпарча дына идеологеца цIаккха а тоам боацаш а коммунистически мировоззрени. Iилман мировоззрени мехка чухьара керттера моастагIа ды ба, вай мехка дына социальни оалаш тийда дукха хо але а. ХIаьта а цхьаболча наха хIанз а леладеш да дIаяхача замах юхедиса на ро гIулакх.

Дукха а дукхагIа бола къахьегамхой — чуйнна коммунизм хьалъераш даьлах ца тешаш бола атеисташ ба, мехка ганзаш сов а йоахаш къахьегаш боакх уж. Цхьабакъда, хIанз а боаш ба дынах тешараш. ДIаяхача реакционни замай мухь хIанз а тIерабаланза бола нах, хIаьта ца эмухье коммунизмаца тарбала вIадла йиш яц. Советаша мукъа хилар ши оагIув йолаш да: ды делайе мукъа хилари дына мировоззренена духьала къовсам лоаттабе мукъа хилари. Цунца къовсам лоаттабеш ца хилча, ды шн-шегIа дIабирг ма бий аьнна, хета йиш яц. Цудухьа коммунизма уйланца саг хьалкхевеш хIанзе а къовсам лоаттабу из тайпа саг баьнице, дына гIулакхашта дуьхьала. Из ца дича даргдац, хIана аьлча бIарцеа общество кердача лагIa тIа йоал. коммунизме эшаргйола оамалаш, гIулакхаш хIанзаь а Iомадe деза. Дыно, ширача замах юхедисача эггара оагIув гIулакхо, аллха повкъарлеваш мара яц вай толаме хьалхашкахьа дIахьоча наькъа.

ЦУ дыкъе чIоагIа белгало доалаш да къалха «шейвад доалаш ва», яхаш хиннача Сунженски района Красноктябрьски (Алхасте) яхача юртарча, дына гIулакхаш дут ше, аьнна массенега дIахайкадаьча Белхароев Макшарипа дувцар. Вай вахаро ше тIа-тIа дукхагIа тешакха даьккхар се даьлах, йоаз яц. Шоай уйла низагIа цунна дIаьхьоарчве е ца гIерташ, цунца геттара дукха в

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

Грозненски нефтемаслозавода установкай коллективашта юкъе, «Красный молот» яхача завода коллектива инициатива хьал а лаьца эггара хьалха ах шера план кхоачашъяьй нов. Бездетне кулгалдеча № 16 йолча установка коллективо. Сийрда продукци арахецара 6 бетта план 2-ча июне кхоачашъяьй цо. Дика къахьегаш ба технологаш Б. Меркулов, В. Афонина, А. Чиркин, В. Жуков, кхыбараш.

Сурта тIа: нов. Меркулова кулгалду смена.

И. Плиева сурт.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА КЕРТТЕРА ТЕРКАМ

ШУ хьалха хилар КПСС ЦК июньски Пленум. Къаьстта моттиг лаьцар цо партен халкъен вахара юкъе.

Цун решенеш кхоачашъеш «Горскнефть» НПУ партийни организацеша цхьадола хIамаш даьд идеологически болх тоабеш.

Пленумо белгалдаьккхар коммунизм хьалъеш вола саг идейни лакха латташ, парте гIулакха чIоагIа мутIахьа волаш, коммунистически идеалаш котъяргхиларах кIоаргга тешаш хила везилга.

Коммунисташи парте боаца активисташи идейни кийчбар партийни организацей керттерчарех цхьа дехкар да. Политически кхетам балара пропаганда идейни боарам лакхбара, цун вахарцара бувзам чIоагIагIа оахьера цIенхаштта терко ю партийни организацеша.

Цун керттерча результатех цаI я коммунистайи парте боацарайи марксистски-ленински Iилманцара, къаьстта экономически теорецара безам лакхбалар. Политически дешар Iомадеча хьалха а Iомадора экономически теори конкретни экономикех. Бакъда уж Iомадер керттерча даькъе партийно-боахама актив яр.

ХIанз уж дешаш Iомаду дукхача коммунисташеи парте боацача нахеи. Политически дешара укх шеро хьаьхьекхар шин-кхаь шера тхоай предприятей учреждений хIара болхлочоа гIулакхерча сагии экономически знаней керттердар доазийта оаха оттадаь дехкар толамца кхоачашдулургхилар.

Экономически дешаш Iомадеча эрзая просветительство а йоацаш вахар, производственни практика кIоаргга Iомаеш хилара эргаш бар дукхача семинараша, школаша, кружокаша баь болх. Экономически пропаганда иштта лелайир диспетчирзованни промысла, тохкама кIоаргга бурув тохача Iаьлий-Юртарча контора, «Горскнефть» НПУ управление партийни организацеша, кхычар.

Экономически школашкен семинарашкен дешаш бараша промышленноста экономика Iомаярал сонгIа, практике хан-ханналла анализ ю шоай предприяте, участка, цеха продукцие дIадолачун, технологически производство толечен затраташ лохъечен юкъе дакъа лоац.

Масала, «Горскнефть» НПУ начальника нов. Корнилова хьалхе лелаеча экономически семинаре дешаш бараша теркая дир управлене предприятешка планировани яра юкъе кхоачамбоацараш хилар, из гIулакх тоадара хьакъе дикка мах бола предложенеш а оттайир. ХIанз ерригача предприятешка, участкашка, цехашка хозрасчет оттаьй, нормах-сахьатех а йолцаш ахчанца ходам беш планаш уттаю.

ПЛАНИРОВАНЕ керда методи хозрасчети юкъейоалаяро йиш хилайтар чурча торонех дикагIа пайда эца, мехкаьтта а газ а дукхагIа яккха, ахча а материалаш а кхое, подсобни балхаш тIа говзал йолча болхлошка болх байтилга дIадахха.

Тха мехкдаьттахоша политически дешар мишта Iомаду хьахьокхаш, цар творчески болх бувцаш дола масалаш дукха доаладе йиш я. Цар толамца болх бара новкъостал ду царна хьалхе лелаеш бараш политически дика кийчбенна коммунисташи комсомольцаши хиларо. Царех ба инженераш К. Ю. Газиев, Э. В. Бабаян, Ю. В. Колесников, тохкама кIоаргга бурув тохача Iаьлий-Юртарча контора директор Г. Г. Тамбиев, «Горскнефть» НПУ планово-экономически отдела начальник Г. С. Дадашев, кхыбараш.

Экономика хьадда дола дешаш Iомаде хилараш йолалехаро лакхдир производствана юкъе керда техникен къахьегама дикагIа йола методаш йоалаелга, продукци яккхарга дIабоза къахьегами материалаш кIезигйир. ХIама ца эшаш ерригача предприятеша, цехаша, участкаша толамца кхоачашду технико-экономически показателех дола шоай социалистически дехкараш.

ЙОККХА терко тIайохийт партийни организацеша Iилма-технически пропагандана. Iилмана, техникана, дикагIа йолча производственни опыта карагIдаьнар оаха айхха дуаз мехкдаьттахоша Iомадеча экономически дешарца. Iилма-технически пропагандах боалача пайдах лоацца аьлча, тхона дика гу Iилмин техникен йоазара хьакъе шох наха доала беркат, цар лакхбу кхетам, культура, цунга хьежжа балха тIехь шох боала пайда.

Тха управлене предприятешка хIара бетта тIехкхоачашъю пачхьалкхен планаш, дукхагIа доакх мехкдаьттен гази.

Цхьабакъда, оаха дика кхетаду коммунизма материально-технически база хьаяра мехкдаьттен газа дукхагIа яккхарал, производственни культура лакхъярал сонгIа мехкдаьттахой творчески хьинар айделга а дIадехаш хилар, дукхача даькъе производство дегIайоагIилга цунах тайшш йолча.

Коммунисташ, къаьстта хьалхие лелаераш, наха гарга латта беза наьха къаьшташ, дегадаттараш. безам тIаккхур дика доаза деза царна яха парте вIадехараш дика кхета а деш, нахацара бувзам айхха лоаттабе гIерт тха партийни организацеш. Цу тайпарча бувзама цхьа форма я тха — политически информацеш. Къаьсттаеа хенашка мастераша, цехийи предприятейи кулгалхоша, профсоюзни активо болхлошта вIадовзийт партен правительствoи даь соцамаш, мехка чура а дунен халкъашта юкъера а керттера событеш, оргIанара дехкараш. Иштта вIашагIкхийттача болхлошен гIулакхерча нахен дагардар дуац. вIаши дагабувла, предложенеш уттаю, хаттараш ду. Цул сонгIа иштта вIашагIкхийттача къоастаде йиш хул цхьанцаболча наьха дешаш а царга лаьрхIа ха дIа е ца йохийташ.

БЕСЕДА еча, лекци ешача, доклад хулача нах кIезига мара ца гулуш ца яр. Нах кIезига боагIаш хилар цхьацца бахьанашца даша гIертар. Бакъда дерригa а даттар беседай, лекцей, докладий чулоацам доха хиларах. Собранеш йора бетта е квартале цхьаь бедза итогех, оргIана долча дехкарех лаьца. Цкъаза уж йора сиха, цхьаккха хьалхагIа хайоа а ца еш. Коллектив мишта ва, фуа цунна дагадоаллар хьоадацар собранешка а докладаш еча а. Цудухьа сагота а наха хейра дакъа ца лоацаш а хулар уж.

Партийни комитето партийни организацеш цу гIулакхага хьежача, цIенхаштта уж дешаш вIашагIтIехьадаьча результат кхыча тайпара хилар. Собранеш хIанз наха дика дакъа лоацаш а безаме а еш хилар белгалдаьккхар дукха ха йоаццаш хиннача КПСС обкома бюрос.

Къахьегам хила а хиннаб. Фолаш а ба, хург а ба адамий общество тоаеларен дегIаярен хьаст. Цудухьа вIаьнзарча хьалашка идеологически балха керттера лостам хила беза къахьегамца, производствеца коммунистически гIулакх доагIаргдолаш наха кхетам балар. Цу хьайъе Iалаьмате боккха лоархIам болаш ба коммунистически къахьегама тIехьара болам. Цу болама юкъе дакъа лоацаш йиъ предприяти, ялх цех, пхи участок, 17 бригада я тха.

ЙОККХА терко тIабохийт партийни организацеша из сийлен цIи яьккхача коллективашта. ХIаьта из цIи яьккха я тха промысел, транспортнии электромонтажнии цехаш, бурув деттача мастерий И. Л. Сидорина, Н. Г. Москаленко, кхычар бригадаш.

Партийни организацеш гIерт цу коллективаша шоай темпаш лох е ца йолийташ, керда рубежаш йоахаргйола, кхычарна хьокхам дургбола гIулакх вIаштIехьдаккха.

КПСС ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъеш «Горскнефть» НПУ партийни организацеша лакхбаьб къахьегамхошта юкъе беш бола политически болх. Бакъда, укхаза хьахаде деза хIанз а берриге баха еах агитационно-пропагандистски мероприятешта юкъеэза да хилар. ХIаьта уж ба эггара а дукхагIа идейни кхетам бала эшаш бола нах. Цудухьа оаха бахача наха юкъе къаьст-къаьста беседаш яьй.

Цу даькъе даь парагIдаьнарел дукхагIа да хIана дийза дехкар, цудухьа ду кхаа юкъера агитационно - пропагандистски болх шерагIа боаржабе беза.

ДукхагIйолча коллективаша толамца кхоачашду шоаш тIаийна социалистически дехкараш. Цхьайолча коллективаша шоай дехкараш кхоачаш ца дара бахьанех цаI да цига идейно-кхетама болх лохача боарама тIа латташ хилар.

Оаха беча идеологически балха критически мах беш, партийни комитето идейно-кхетама болх тоабара гIулакхаш ду — марксистско-ленински теорех пайда эц боахама а культура а дешараш кхоачашдара мехкдаьттахой оарцагIбоалача.

В. БЕЛЕЦКИЙ,
«Горскнефть» НПУ парткома секретарь.

ЛЕКТОР-ОБЩЕСТВЕННИК

Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства поликлиника лор—инфекционист, «Знание» яхача общества член йолча Фаина Тимофеевна Овчарува медицини Iилмай лекцеш пропаганда дика лелаю. Цо лекцеш а еш беседаш а ю города Грозне организацешка, учреждененшка, предприятешка иъ ца Iеш, совхозийн колхозийн къахьегамхошта, юрта интеллигенцена.

Цо ешача лекцей дукхалга а дикалга а диллача общества республикански отделено эггара дикагIболча лекторех —общественникех лерхIа йоагIа нов. Овчарува. Цо хIара бетта 15—20 лекци ю республика городашкен юрташкен бахача къахьегамхошта. Из хиннай Наьсарен, Шаьла, кхыча районий юрташка, цо дIадоавайтад бахача наха медицински Iилманна карагIдаьнараш, таханарча дийнахьа медицински практике кердадараш, къахьегамхой уважцIено лораяра тIехьа вай мехка лоаттабу къовсам. ЛадувгIа дог доагIаргдолаш а чулоацам дика болаш а я цун лекцеш. «Рак, профилактика, рака вервзвара кердагIа йола способаш», «Дега сосудашта хула лазараши цар профилактикен», «Клинически вазари дийвара методаши» яха а кхыйола а лекцеш йийшай цо.

«Знание» яхача общества Нохч-ГIалгIай республикански отделене дукхаза а белгалбаьккхаб цун болх.

Со лектор-общественник хиларах тарра, укх тIехьарча хана аз ладийгIар Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама продукташ яхорен кийчъярен министерства болхлошта цо йийшача «Саг дукхача шерашка вахара тIеьхь советски медицино лоаттабу къовсам» яхача дешега. ЧIоагIа ладийгIар цунга наха, дукха хаттараш дир лектора. Цо дика доашхаш жоп ноаш тийлар шийга даьча хаттарашта. ЧIоагIа раьза бар лектора нах, баркал йоахар цунна.

М.-Г. ИНАРКИЕВ,
«Знание» яхача общества Нохч-ГIалгIай республикански отделене лектор.

Белоруссен немецко-фашистски захватчикех мукъалъкха 20 шу дизара къахьегама тIехдикчу хьоккамашца накъа беагIа Гродненски азотнотукоран завода шолгIа аргIа хьалъеш бола гIишлонкей. Амиака йоамха цах хакал цхо бутт хьалха, 1964 шера I июле, болх бе йолалийта аьхна тIамйда декхараш сийлехца кхоачашдеш ба уж.

Сурта тIа: «Союзпроммонтажа» Василий Дробышева бригада абсорбционни колонна оттаеш я. Оттаьча хакал цхьа ди хьалха из оттадь яьлар бригада.

А. Перехода сурт.
ТАСС фотохроника.

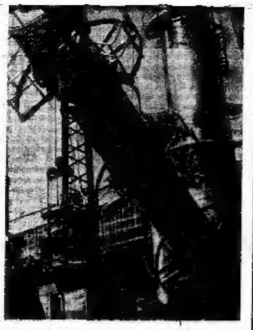

ЦХЬАН УПРАВЛЕНЕРА ХОАМАШ

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ТХА шурий-товарни фермера хьайбаш лелaдераш шура дукхагIа яккхар дукха къовсам лоаттабе болабелар укх шера январь бетта хьалхарча декошке а дезз. Тхоашка юхедисача гIожачен мошачен доакъарашка хьежжа детта доахан кхьабара рацион оттайир оаха чусопедаъ кхоабаш цар йоаккхаргйолча хана. Укх шера эггара хьалха хьайбашта бокъа жом тела доладенцед тхо ерригача ферме.

Доахан дика кхабар а дика лелалар а бахьан долаш денгара ди, беттагара бутт массаза боал дукхагIа хулар тха фермо наьчахьалкхенга йохкаш йола шура.

Цхьабакъда, долла хIама лелацар тхо долча лерттIа. Укх шера тха боахамах хьатехар ловлайхара Горьке шIерах йола колхоз. Шурий-товарни шин фермах цаI яир. Горьке шIерахча колхозе хIара кхоабача Iатта лоархIаш йоаккха шура дукхе а кIезигагIа яр тха ферме йоаккхачул.

Из тIехьадисар дIадаккхара оаха дьрхIар царна ховкъос. тала тхоай скотникаш бахийта, хьайбаш кхабра рацион хувца а тове а.

Детта доахан аьхки лагере кхаба доладерца дувзаденна кхаь Iулах ши Iул дир, дьгIенаши хий мола моттиги цхьатарра а йолаш.

Iаьн-бIаьстан бетташка чакхдаьхача цу дерригача гIуланкхаша доккха новкъостал дир тха тIехьаюсаш йола участкаш юкъерчар а хьалха латтачар а боарамга дIакховчаяра.

Шура дукхагIа яккхара гIулакхе юкъе шоай къахьегамца къаьстта доккха дакъа лоац хьалха латтача доаркаша Нагуманова Галинаси Дронниникова Ефрасиньяси. 13 июнь хьатIакховчача хана Нагуманова Галинас хIара Iаттагара юкъера дьрхIача 1720 килограмм шура яьккхар, хIаьта Дронниникова Ефросиньяс — 1600 килограмм.

Хьайбаш леладерий болх дика вIаштIехьбаккхар бахьан долаш тха ферме 13-гIа июнь тIакховчаш 459 тонн шура а яьккха, ах шера план кхоачашйир. Ер бутт бовлехьа ах шера планал совгIа кхы а 600 центнер шурий йоххаргья дапчахьалкхенга.

В. ГОРШЕНЕВ,
Шелковской производственни управлене «Красный пахарь» яхача колхоза МТФ заведующи.

ЦIИ ХЕЗА ЖА IУЙ БОЛЧА

Нохч-ГIалгIайчене меттел ерригача Советски Союзе а цIи хеза я «Шелковский» совхозера СоциалистическиКъахьегама Турпалхо жа Iу Эсмухамбетов Наурды болх беш йола 2-гIа отделене.

Паччахьа хана помещика цхьа цIа мара дагIацар «Кок-уй» — бьццара цIа, аьнна цIи йоалкхача юрта. Помещика жа лелаеча негIий цIенош дацар—бувзар а гIовттар а шаьрача ара дар.

46 чабански довал ба кIено шуга планах хьалдаьча цIенощца бахаш. Юрта я школа, клуб, тика.

10 эзар устагIех 8 эзар Iахьари ба цига лелабеш. Малаш ба царна доал деран? Отделене управляющи ва ший къахьегама никъ 1946 шера Эсмухамбетов Наурдеца жега а вака дIаболабеъ вола Елгишев Ельбулган.

— Жа Iу волаш, воах Ельбулгана—яхье вувзар со Наурдеца, цкъаза из воалар цкъаза со воалар вот. Бакъда, хало тIакхаьчача шенкха а цхьана хуалр тхо. Сох хIанз управляющи хиннав, укх шера йистейоккх ва Махачкалински зооветтехникум, бакъда, хIаьта а говзача жа Iунгара Эсмухамбетовгара хьехам эшаш вийсу, тIаккха аха ца хетащ аз цунгара из хьа а ец.

ХIара бIаь устагIана тIехьа 118 Iахьар баьб отделене, юкъера хьоцхам ба из. Турпалхочун-м дукхагIа ла — 136 Iахьар.

КIезига бац отделене Эсмухамбетова тIехбаьнна а тIехьаккхуш боагIа а жа Iуй. Масала, жа Iуно Амитов Эмурзака лелаеча жех 100 устагIана тIехьа 131 Iахьар ба, Амшакаев Курмана — 124.

Укх шера тха даккхара хьалаш во зиннадале а дика толамаш даьхад отделене тха доаккхаш 4. ХIара устагIан тIера зачетни дьзал дьрхIача 7,5 килограмм яьккхай. Из бекхтокхаме болх планал 20 дийнахьа бе безача 14 дийнахьа чакхбаьккхар цига.

Барт тайнача коллективо чIоагIа йоакхо ю жа довкъарца Iалашдарв. ХIанзале а дIаялай 300 тонн хьалха йолла силос.

Укх денношка дийлхача догIаша дикка тоалье негIий арера буц. Йол хьакха иийчбенна ба жа Iуй.

—Iана кийчо е кIанзе а ца йолайча йеш вц. Тхо хьежа Iемадиц, — йоах отделене управляюще Ельгишев Ельбуагана.

«Кок-уй» тIа боад бийрзача хьахоз гIийло дакха кахкате цандар, негIий метта доаха нолеш. Шоай низ ца кхобеш къахьийгача салоIача жа Iуша доахаш да уж наьеш.

Г. ТУГАНОВ.

КОМБИНИРОВАННИ СИЛОС КИЙЧЪЯР

СПЕЦИАЛИСТИЙ ХЬЕХАМ

КОМБИНИРОВАННИ (тайп-тайпара хIамаш юкъе э йохийташ кийчъяь) силосаца кхоабаш хьача хьакхарчийн коа тIарча оалхазарийн продуктиность 10—15 процент тIаккхет, хIаьта концентраташ кхоара чотах 26—30 процент чухнаьха доал дулаьге фуашкен дIадолар.

Вай республикерча дукхача боахамашка сов дукха ялат доаду хьакхий дулха центнер тIахетийтара.

Комбинированни силос а ехкаш цунца хьакхарч кхоабаш «Красноармейский» совхоз йола массехк шу да. Укх дIадахача Iай хьакхарчашта дехкача доакъарийца 30—40 процент комбинированни силос хилийта торо хилар совхозага.

Вай республикерча боахамашка а, къаьстта а хьакхарчи оалхазараши кхоабаш долча боахамашка, шерагара шерага дукхагIа кийчъю комбинированни силос.

ХIара керттерча нана-хьакхийна доарахIаш 6—10 тонн кхоачаргйолча боарамах комбинированни силос кийчъе еза укх шера боахамаша.

Хьакхарчаштен оалхазараштен дьрхIа комбинированни силос кийчъяр технологе башхало я цу силоса юкъе мел йолха хIамаш УДК-Т яхача дробилка молоткови приспособлени а елла йолча силосорезкашцен соломо-силосорезкашцен кагъяь оатилга.

Комбинированни силоса юкъейохийта лаьттан кIолха хьахулаш йола хIамаш лаьтта дIадаькха цIенъяь а хила а еза. Нагахьа санна цу гIулакха специальни машинаш ице, уж атара, Сунженски производствени управлене Кирова цIерахча колхоза даьча тайпара, цу балха ялата комбайнаш тоае мегаргъя, хIаьта уж юлилга автомашиний кузовашка де йиш я, цун вIийлен тIа 8—10 сантиметр лакхал а долаш решетка IотIаюлл, тIаккха цунна IотIа а боассабийя булл лаьттан кIалха хьахинна сомаш.

65—67 процент тIоадал йолаш хила еза комбинированни силос. ТIоадал пул дукхагIа йолаш долча доакъарах силос йоллаш хилча аьла дом е ка бола влаташ оардача хана хьаьнна кагаш тох цунах, ишта тоха мег цунах дукхача шерашкарча баьций ги а.

Зиза тохалехьа кьехха дола моша доакъар докъадалалехьа дIа а доллаш кийчъе еза комбинированни силос.

Силос дика хилийтара эша керттера гIулакх да фо чударгдоацача тайпара из дIайоллар. Из гIулакх дича шоай болх бе йиш хилац доакъарийца эфаш йоацача микроорганизмашка.

БЕЛГАЛДАККХА деза, бобови культурех доаккха аьла хьоар а тохаш шекара свеклах силос еш хилча торо хул силос кIезигагIа мистал йолаш хилийта. Цу тайпара силос дукха а чам болащагIа хул, цудухьа ликагIа юъ из хьакхарчаша.

Комбинированни силоса юкъе хилча геттара дика я фийгашка шура оттача я из шура чIоагIъяла йолаеннача а ханара моша хьажкIаш. Кхачара цу боарамга дIакхаьча йолча мошача хьажкIаша дикка тоаш хьакхарчаштен коа тIарча оалхазараштен юаеш йола комбинированни силос.

Каг йоаккхаш аьтача доакъарах я комбинированни силос дикагIа юъ хьакхарчаша а оалхазараша а. Цхьабакъда, сов доакъар, мелла чIоагIа из аьтача а дукха а вогIа дуъ хьакхарчаша, пайда эсалагIа эц цунах йоахкача кхачан хIамаех.

Алкха чура хьаьхача кIоагашиен траншеяшкен мара йолла йиш яц хьакхарчаштен оалхазараштен дьрхIа йола комбинированни силос, бокъонца кега а еш, вIашагIъзе еза цу юкъе йолхаш йола ерригa хIамаш.

Каг йоаккхаш аьтача мошача доакъарах комбинированни силос йоллача хана юкъ-юкъе йистошкара теIае еза из, хIаьта нагахьа санна атар кIезигагIа даь доакъар силоса доллаш хилча цуи ерригa тIехе а чIоагIа тийса а тийса тоIае еза.

Силосин гIерса ненел 0.6—0.8 метр айеннагIа хургйолаш йолла еза комбинированни силос, тоIаенначул тIехьагIа а кIоарга е траншея тIерча йистоел 0.5 метр лакхагIа силоса гув хургйолаш.

Комбинированни силос дIаелла яьначул тIехьагIа цун тIехен тIа гIолла 20 — 30 сантиметр сомал а долаш аьтача мошача доакъара тIоа хьоарц, е 30—40 сантиметр сомал а долаш доладаь ча хьоарц. Цул совнагIа шелал эттача хана декъа ча дилла а деза кIоагаш тIа е траншеш тIа.

Комбинированни силоса йолла метаргйолча баьций бедал боахамга хиларга е ца хиларга хьежжа куца йиш я из силос кийчъяра рецептура. Цхьабакъда, комбинированни силос шоаш чамен дегIа пайдаиен хилар дохлургдоацача тайпара де деза цу силоса юкъейохийта хIамаш къоастаелга.

Комбинированни силос кийчъеча хана цуица хилийта еза фийгашка шура етта а из шура чIоагIъяла йолаенна а йолча мошача хьажкIий, шекара свеклай, моркова, бахчай доакъар 50—70 процент, дукхагIча деькъе ялата-бобови культураш а йолаш долча мошача доакъара 30 — 40 процент.

Нагахьа санна боахаме ялата а ялата-бобови а тIаьда отходеш хуле, сийнача доакъарийна е мошача хьажкIашта меттел 10—15 процент уж тоха а мегаргья. ВIалла лаьтта ца доллаш цIена хила еза цунах тохаш йола ялата отходаш.

Цхьаннена меттел шоллагIъяр яхийта мегаргйолаш я морковь, ябакх, цабуц, керда хьадаьнна моша доакъар. Царех хIара доакъар 30 процентага дIакхоачаш хила мегаргда комбинированни силосана.

10—20 процентага кхачалца цхьаннена меттел шоллагIдар дахийта мегаргдолаш да белкови доакъарий масса тайпа: горох, чина, вика ишта кхыдараш.

КХАЬ группах дола доакъар вIашагIа а тохаш оттаю хьакхарчашта дьрхIа кхачанна дина а протеини витаминаши дукха йоахкаш йола комбинированни силос кийчъяра рецепт. Цу чана юкъедохийт керттера доакъараш 50 — 60 процент, белкови доакъараш — 10 — 30 процент, витаминни доакъар — 10 — 20 процент.

Оалхазарашта кийчъеш йола комбинированни силос шин тайпара я. Хьалхара тайпа а каротина а биологически лоархIамера кхыйола хIамаш оалхазараштa дехкача доакъарца хулийташ яр. Цу силосацара керттера дакъа кердача баьцовгIай докъадаланза дола сийна доакъар да. Комбинированни доакъара шоллагIча тайпанца каротин кIезигагIа хул, цхьабакъда, цун кхачан белгалонаш тIех я. Цуннара керттера доакъош да: шекара свекла, моша хьажкIаш, ялата отходаш.

Нохч - ГIалгIай республикерча хьалех могае мегаргья комбинированни силос кийчъяра укх тайпара рецепташ:

Хьакхарчашта дьрхIача силоса: шура чIоагIъяла йолаенна моша хьажкIаш — 20 процент, ший лордаш а тIехьа шекара свекла — 50 процент, моша бобови культураш — 25 процент, аьлах даькха хьоар — 5 процент. Е цхьаькха тайпа: шоалагIа дIайийна моша хьажкIаш — 30 процент, шекара свекла — 40 процент, бобови культурай сийна доакъар — 20 процент, кабицкаш, харбазаш, баьца даарий отходаш — 10 процент.

Оалхазарашта дьрхIа йолча силоса: шура чIоагIъяла йолаенна хьажкIаш—50 процент, ший лордаш а тIехьа шекара свекла—45 процент, аьлах даькха хьоар —5 процент. Е цхьаькха тайпа: бобови культурай сийна доакъар—80 процент, ший лордаш а тIехьа цIе морковь — 20 процент. Е кхы цхьаькха тайпа а: бобови культурай сийна доакъар — 70 процент, витаминни ябакх — 30 процент.

А. БАХТИН,
Нохч - ГIалгIайчен юрта боахама опытни станце воккхагIа вола Iилман болхло.

Е. КОЧЕРГИНА,
юрта боахама продуктаи цхьаьрее кийчъяран министерства зоотехник.

ЧАГАЕВ IИМРАНА БРИГАДЕ

РЕСПУБЛИКА боахамий механизаторашта юкъе болам баьржаб коммунистически къахьегама коллективаши ударникаши яха цIи яккхар дукха. Цу къовсама юкъе яхай Урус-Мартана производствени управлене «Лермонтовский» совхозера Чагаев Iимран керте латта комплексни бригада коллектив. Доккхий а хала а декхараш да укх шера цар шоашта хьадхошка оттадьраш: 200 гектарах хIара гектара тIара 60 центнер фуахьъьяла хьажкIаш, 260 гектарах хIара гектара тIара 200 центнер шекара свекла якха. Цул совгIа, бригадо 200 гектара тIа дута хьажкIаш а кхео. Планех яккха эзар 10 центнер йолча метте, бригада членаша дьрхIад хIара гектара тIара 15 центнерал кIезигагIа йоацаш из культура яккха.

Бригада барт тайнача коллективо ший балха юкъеккхуъ керда мел дар, толашагIа мел дар, ший дерригa низаш дIалу цо ше тIайийна декхараш кхоачашдара.

ДикагIа йолча агротехнически ханашка а дика кийчдаьча лаьтта а дIайийра бригада членаша хьажкIаши шекара свеклан, минеральни подкормка а еш царна хьалхара обработка яь баьннаб уж. ХIанз подкормка а еш шоллагIа обработка яь йоаллаш латт уххаза.

Шекара свекла геттара дика тIаьлнай опытни механизатораша А. Касаевен У. Терлоевен кулгаллеча звенонша лелаеча участкашка.

Укх денношка гурахьа яйча культураш а горох а ялатийна дьрхIа чуъца болалургба уххаза. «Тахан арадоала а кийча да тхо ялаташ чуъца», — йоах бригадира Чагаев Iимрана. Белгтала цийча я бригадагара ерригa техника ялат чуъца. Кхашка араьккхай ялат чуъца йиъ комбайн пхи жаткея. Хьалхара ардарн къаьста а доллаш чуъцаргда деррига ка бола ялат.

Чагаев Iимрана чуъца дезараш гурахьа дийна 510 гектара тIара ялата 60 гектара тIара горохи я. Уж культураш сихагIа чуййца яхара балха план оттаьй уххаза, дикагIа бола комбайнераш хержаб. Царех хIаранена дика ков ялат чуъца ший мадагIча дийнахьа а малагIча участка а аравала веза, цунга я маршрутни лист. Бригада механизаторашa дьрхIад дукхагIа гайча а итт ди халалехьа а доа ца деш а ялаташ чуййца дала.

ЦIи хезача механизатора Кагерманов Оалхазара метоцах, ца бола ялаташ чуъцашехьа а цу лаьтташка доакъарийна дьрхIа хьажкIаш дIаюргья бригадо.

— Комбайн-сенлие ийсача мутIарах лелаергья оаха, — йоах механизатораша. — Цо оттача боажхаргба хасарак улла из бола ялат халлъенаши дIайийнача хьажкIашта обработка еш ваха бу бола. Кагерманова метода укх шера бригада дIаюргья 120 гектар. ХIаьта шозлагIа укказа планах дIае дьрхIараш ерригаш а 200 гектар я.

ШозлагIа дIайийна ерригa хьажкIаши, хIаьта ишта бIаьстан юкъе 50 гектара тIа йийнараши чу а яйца юкъарча хьайбашта силос йолларгья царех.

ЦУЛ СОВГIА, дIайийнача хIамашта кхы тайпа балхаш деш шоаш боллашехьа а. йол а хьокх бригада членаша. Цу гIулакха вIашагIъелла доакъараш кийчду къаьстта бригада я уххаза нов. Дрезова кулгал а деш. ДIаенна цу бригадага я цунна эшшаш йола техника. ХIанз бригадо аьла дьрхIа чуйи гурахьа дийна 88 гектара тIара ялата бIаь гектара тIара хьюпернем. «Хьекха аьнна йол, дукха кхорзайолийташ аллийташ оахе, — йоах нов. Дрезова, — хIана аьлча, доакъара чам бобу цо». Кийчдеш дола доакъараш дикагIа хилийта гIерт бригада хIара член.

Йол хьокхача дика болх бу Жабраилов Салмана. Сменин норма 13 гектар йолча метте, цо хIара денна 16 гектар а кхы дукхагIа а йол хьокх. Цул тIехьависац Мехазаев Iаьда а.

Шекара свеклай кхашка дика къахьег механизатора Маматиев Сайд-Эме, хьажкIаш кхерна Дениилбеков Махьмада. дукхача кхычар. Бригадера нах дика а шоашта чIадилла гIулаки хананахьа кхоачашдергдолаш а, шоай болх дукха бевзаш а ба. Бригада членаш шоай бригадирaца цхьана наст-наста вIашагIбеттaлу, шоайла къамьлаш ду, дьрхIар кхоачашдара дикагIа доле наькъаш мишта доахаргдар-хьогIяхаш дагабувл.

Бригада механизаторашта юкъе шерра яьржай социалистически яхь. Массада а болх беш болча бригада беррингача членаша лелаю из яхь. Шоайла яхь лелаеш болча царна дукха хьа йоацаш лайра Мичурина цIерахча совхозерча Бакаев Мухьида кулгаладеча бригада коллективаца яхь лацар. Из бригада а цу тайппара коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхар дукхьа къовсам лоаттабеш я.

Жоп тензар. Лоаллахарча совхоза бригада членаша хьеллаьцар шоай новкъосташе шоаш яхье бехар. ХIанз тхона чIоагIа лоархIаме я яхьа результаташ,— йоах нов. Чагаева. — Тха коллективашта шоай къахьегама результаташ ховш хилча, кхы а дикагIа болх бе дог лоагIаргда цар. Цу гIулакха шинна а бригаде бьча балха вIаши проверка ергья. ХIаьта цо а, ший ергIавна, дукха пайданна а керда а хIамаш лургда.

О. КОДЗОЕВ.

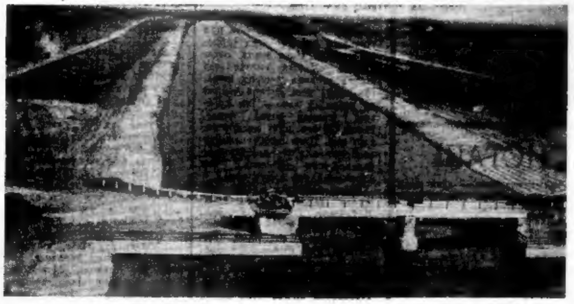

Сихдаь доаккхаш латт Къилбаседа-Крымски канал. Цо торо хулийтаргья 165 гектар йоцъал хулача лаьтта хий дилла.

Каналаца цхьана деш латт хий диллара системаш хьалъяра балхаш а. Укх шерреха а Крымски областерча совхозий 5 эзар гектар хулача лаьтта Днепра хий дулларгда.

Сурта тIа: магистральни канала йистеньаа участок.

В. Савостьянова сурт.

ТАСС фотохроника.

Коммунизма саг тахание а хьалкхувш ва

(Истедоалар. Долалур 2-ча оагIо тIа).

хIорда ца деш а кхетама балхаш доьд лораша, хьехархоша, дешар хоача наха. Белхароев хIанз хьаьнала боля беш ва. Цо йоах: «Даьхенна беркат даргдолаш хьега къа — на да хIара саг ираях кхевер. Вайха хIара саг декхарийла во колхозе, предприяте хьаьнала къахьега, керда вахар — коммунизм хьалъеIа».

Лоаттабеча кхетама балхега гIолла советски вахаро, гонахьарча гIулаккаша ды хьалха боалаш кхина саг а дынах хоадаваь вале, кхы а дукхагIа тоФонаш я хIана а дына гIулаклаш доахкеш бола, доапарех телащ бола хьаьнала къахьегамхой цу гIулакхех мукъабеха.

Советски къамашта юкъера доттагIад кхы дIахо а чIоагIдара гIоаеш хилар вай парте XX-чей XXII-чей съездий решенеш. Культ личноста зарцахьара гIуданнаш хьагуча а даьха, царна нохч-гIалгIай къам а долащ вай мехкарча дукхлача халкъий къаман автономи юхаметтаоттайир XX съездо, шерайр къамий республикай бокъонаш. Доаче, вай мехка цIенъенна дIаьрйнай националистически идеологе лара. Цхьабакъда, хIанз а къаьст-къаьста моттигаш нийслу национализм а шовинизм а гучаювлаш. Коммунизма саг хьалкхевара, къьнарча замах юхедиса во гIулвинхаш уж хиларах тарра, национализмана а шовинизмана а дукъала, дIахо а къамаш вIашкаоаара тIехьа, тIеххьара а къамаш вIашагIтохара тIехьа къовсам лоаттабе безаш лерхI парте. ХIана аьлча массе оагIорахьа а кхы а дукхагIа къамаш таргаэзача мара кхоачашкургдац экономически а культурни а кхы а чIоагIагIа советски республикаш тоаелга, коммунизма материально-технически база хьалъелга. ХIанз вай Нохч-ГIалгIай республике дукхача къамех нах ба шоайла чIоагIа барт тайна а болаш, обществана материальни беркаташ хьадеш къахьегаш боахаш. Наурски производствени управленева чуйоагIача Кобя яхача цхьан юрта бахаш а къахьегаш а 26 къамах нах ба. Ишта да дукхача кхыча моттигашка а.

ШИЙ хана Карл Маркса а белгалдаьхад, коммунизм йолча хана «деррингача халкъий а керте латтар цаI хургда — къахьегам», яхаш. Вай мехкарча дерригача къамий къахьегамхой — алкха царгара хьадухаулаш да вай общественни рузкъаш. Нах ба уж рузкъаш шоашта хьакхоллараш. КПСС Программа тIа аьнача тайпара, истори хьадер халкъ да халкъа кулгий, цуи хьинара, цуи хьаькъала гIулакх да коммунизм хьалъелга. Нахах тайша да коммунизм котьялга, хIара советски саго ший къахьегамца гаргабоалабу коммунизма толам. Цхьабакъда, коммунизмо къахьегам хувц, къа ца хьийгача Iа ца душ, халкъа хьалхашка ше бехктокхаме хеташ, къахьегама ирадиней сий деш худийт цо общества хIара член.

Тахан дерригa халкъ тIа а кхувш дикагIа йода къахьегама образецаш хьахьувккхараш коммунистически къахьегама болама доакъашхой ба. Уж ба коммунистически къахьегам котбаккхар дукхьа, дунен тIа эггара овсарагIа из хилийтар дукхьа лоаттабеча къовсама байрахк тахане а лакхха айьраш. Белгтала из болам ба массе оагIорахьа а саг дегIаволанара бокъонца йола сийлахь-йоккха школа а хинна дIаэттар. Цудухьа коммунистически къахьегама тIехьара болам мамогта дегIабоалабелга, тIа-тIа дукхагIа советски нах цу болама юкъеоззилга — из ба къахьегамца нах хьалкхебара керттера никъ, из я массе оагIорахьа а тоавенна вола саг хьалкхевара процесса хоадам беш йола звено. Коммунизми къахьегамо вIашагIдала йиш йоаца шц хIама да.

Коммунистически къахьегама болама юкъевахa 102 эзар совгIа саг ва вай республике, коммунистически къахьегама цIи лелаеш а 7 предприяти, 184 цех, 1448 бригада, 13 эзар совгIа саг ва коммунистически къахьегама ударник яха цIи яьккха. Царна юкъе ба Социалистически Къахьегама Турпалаш И. В. Пугачев, И. Д. Олейников, Т. Б. Летковская, Ф. Л. Колесников, Н. А. Эсмухамбетов. цIи хезза бола юрта боахама новаторaш О. Д. Кагерманов, А. С. Зармаев, О. Ю. Мальсагов, Т. Д. Джамедаев, Я. И. Тимошенко, Л. Б. Варахсева, И. Я. Андреев, Н. В. Олюнина, ишта бIаьш кхыбараш а.

Укх тIеххьарча массехк шера 65 эзар рационализаторски предложени еннай, уж предложенеш балха юкъейоалларах торо хиннай 20 миллион сом гаргга ахча кходе.

ХIАНЗ дукха ха йоацаш беррингача мехка дIабийзар вай республикерча бурув деттарий баьнна турпалхоpa къахьегама толам. Шийна юкъерча налага хиллача интернациональни йолча мастерий Г. Л. Малошкен М. М. Попшен бригадо Советски Союзе эггара хьалха проектав кIоаргал 5500 метр а йолаш бурув техар Галюгаевени-I яхача скважина. Галюгай — кердача сагах лахка деза дика гIулакхаш Iомадеш, шаьрдеш, коммунистически кхетамна из хьалкхевеш хадаказа а кIорвам боапаш а хьегаш йола кхa. Эггара халагIа денош эттача хана денал долаш, хIама кхиа дагадохаш, ле хезар ховш, шоашта тIалатта бехктокхам хетабеш хилар нах.

Йоаккхача химе гIишлона бетоншикий бригадирах С. Чокаевх кхоанел саг аьле оал. Къахьегама турпален хьоккам а луш къахьег цо а бригада членаша а, сийлеца лелаю цар йоккха хила хьалъераш яха цIи. Коллективе чIоагIа раьза болаш дувц хьаштдоллаш йола задани хьинахьа а тIехдика а кхоачашьергья Чокаева. Коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи лелаш бригадо. Дика болх беш а дика деш а ба бригада членаш Таус Елисултанов, Леча Оздамиров, Мохади Цадалов, ишта кхыбараш.

Теркалде догIа, къахьегамцара гIулакхаш коммунистически хургдолаш нах кхебара, саг массе оагIорахьа тоавенна хилийтара Iалаьмате боккха лоархIам болаш да советски наха нравственни кхетам балар. Адамий нравственни прогресса эггара лакхехьаръер коммунистически мораль я. Миллионаш а миллионаш а болча советски нахах доакха башха-дика нравственни гIулакхаш да кIоарита вIашагIа а теха коммунизм хьалъерий моральни кодексана юкъелахараш. Коммунизм чIоагIъяраш хьалъяь йистекхкхарап тIехьа доаттабу къовсам ба коммунистически нравственноста лардера бар, яхаш белгалдаьхад В. И. Ленина. Доаче, коммунизм чIоагIъяра тIо деш мел дар нравственни а моральни а да. ХIаьта моральни доацаш а нравственни доацаш а да из хьалъяра новкъарле еш мел дар. Белгтала моральни стимулаш а советски наха болх беш болча масе дьнъе а чIа-тIа дукхагIча лоархIамера яраш. Декхар, яхь-эздел — уж гIулакхаш да ше иаллагIа хIама деча хана советски наха тIа-тIа дукхагIа дагаккхобараш.

Коммунизм хьалъерий моральни кодекса тIа белгалъяьха принципаш шоай лоIаме, кхетаме кхоачашъеш беррига советски нах хилийтара, цу кодекса боарамашца нийсбала гIорташ а уж бокъонца дего къоабалаь хьайийца а беррига советски нах хилийтара йиш мел яр ду партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша. ХIанззехьа а тайп-тайпарча наькъашцен средствашцен кхоачашдеш да уж декхараш. Эггара дукхагIа беркат хьадоалаш йола средство коллектив я. Быте а производстве а кхетам теда керттерьаа я. Коммунизм хьалъераштa нравственни кхетам балара процессе геттара доккха маIан долаш ба советски дезал, школа. Цуяца цхьана дерригача нравственни кхетам балара лардым вай паччахьалкхен, общественни социалистически строй, вай вахар, марксистско-ленински теори я.

КОММУНИЗМА саг хьалкхевара процесс сихъяр дукха вай парте тIа-тIа дукхагIа шоайла айхагIа дувзаш леладу наха идейни, нравственни, къахьегама, эстетически, физически кхетам лулга. Из декхар дика камаьхал а йолаш кхоачашдеш да, цунна тешал ду вай гIоза кхоаве — коммунизм толаме хьал а еш, тахане а советски наха шоашкара гойтача духовни хозалон нравственни цIенлон.

Цхьабакъда, цхьакиха дукхьала зиихаш хIама а доцаш, шаьрача новкъа гIолла толаме дIадехаш ца, аьнна, хета йиш яц коммунизма саг хьалкхевелга. Теркал ца деш дита йиш йолаш дац цхьаболча наьха кхетам чура капитализмах юхедиса во гIулакхаш дIадаланза хилар. Вай обществе хIанз а болаш йа цоашта йоаккха хIамаяр мара, кхы хьаштдоацаш бола нах, тунеядцаш, хулиганаш, жуликаш, общества дукхалара гIулакхаш леладу кхыбараш. Царна дукхала каддалза лира къовсам лоаттабе беза.

А. БАГДАСАРЯН,
Грозненски нефтяни институте воккхагIа вола преподаватель.

Доазол дехьара

МАШАРЕИ ДОТТАГӀЛЕНИ ВИЗИТ

ПРАГА. Новкъост Хрущев Дане, Швеце, Норвеге вахар Ӏалашмате, боккха политически лоархӀам болаш гӀулакх да, ихаш язду «Руде право» яхача газето. Н. С. Хрущев Скандинавски мехкашка вахарах «машарен доттагӀлени визит я из», ихаш язду «Земедельске новины» яхеча газето. ХӀинз дукха ха йоаццаш Скандинавски мехкий викалаш Советски Союзе баха хиларо санна, Н. С. Хрущев Скандинавски мехкашка вахаро а гӀодергда, язду газето, дунен цу районе сатеми машари ца бохийтара, хӀаране хьашташ вӀашин дикагӀа кхетадара, Советски Союзан Скандинавски мехкаштен юкъера доттагӀлен гӀулакхаш кхы дӀахо а тоадара.

СТОКГОЛЬМ. ХӀанзарче керттерче событеца — Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущев Скандинаве вахарца уйла йолаш ях хӀинз Шведски столица. Н. С. Хрущева датски столице кхачара хьакъехьа Копенгагенера еш йолча телевизионии передачага хьожаш а ладувгӀаш а хилар Швеце баха нах.

«Копенгаген Хрущева салют телаш я» ихаш язду стокгольмски газеташ. Шведски столицерча дерригача газетий хьалхарча оагӀонаш тӀа кепа теха де сий дола советски хьаша Дане вахарах дола хоамаш, Н. С. Хрущева портреташ.

Редакционни статьяш тӀа а корреспонденташа деш долча хоамаш тӀа а кепа йоазоно белгалдоах къилбаседехьарча мехкийи Советски Союзи халкъашта юкъера дика гӀулакхаш дегӀадоаладара а Къилбаседа Европе машар чӀоагӀбара а боккха лоархӀам болаш из визит хилар.

Советски Союзе хиннача Шведски операторий группо даькха Н. С. Хрущевах документальни фильм кийчхьа шведски телевидене.

ОСЛО. Норвегера эзараш телезрителаш чӀоагӀа ръаза хинна хьежар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев цига хьаккхачар дувцаш Копенгагенера ехча передачага. Газетий редакцешка а дуккхача учреждениешка а дуккхе нах гулбелар телевизораш йолча. «Советски правительствана херте латтар датчанашна Ӏалашмате безаме, ръаза хинна тӀезцар бӀаргадайра вайна, — аьнар «Арбейдербладет» яхача газета болхлочо Торстен Санафа. — Со вӀалли шек вац Норвеге а из иштта безаме тӀезцаргхилларах».

Норвежски радиос хьаккхайкайир Копенгагене советски хьаший тӀезцарах йола репортаж, премьер - министра Крага даьча къамаьла изложени, Н. С. Хрущева даьча къамаьла запись.

ХЕЛЬСИНКИ. Цу событена передовойи редакционни статьяш а хетаеш, фински газеташа дукха терко ю СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев Скандинавски мехкашка вахара.

Алхха Скандинаве яь ца Ӏеш Европера кхыча мехкашка а дерригача дунен тӀа а наьха уйла шийна чӀоагӀа тӀаозаш я Н. С. Хрущева визит, ихаш белгалдоах «Пайвян саномат». Скандинаве кепа йоазоно а общественносто а Н. С. Хрущева визит дика лерхӀаш хилар белгалдоах газето. «Цо ваха лаьрхӀа долча дерригача мехкашка а безамен цӀенача дагарен тӀазцаргва сий дола хьаша, хета йиш йолаш да цу визитах, Советски Союза чӀоагӀа хьаштдолаш йолча къилбаседа мехкашцарча сотрудничествана дикагӀа дола хьалаш хьалара беркат дарг ма дий, аьнна, ихаш язду «Пайвян саномат».

«Къилбаседе гӀолла беча новкъа дика камалькае йола, аьнна, дег тӀара лоаца баккха боагӀа премьер-министра Хрущева, — ихаш язду «Ууси суоми» яхача газето, — хӀана аьнча, Финляндена хьаштдолаш да Советски Союзаи Къилбаседенен юкъе тар ма лу дукхагӀа барти тешами хулга».

«Дерригача аламашта хьаштдола политически гӀулакхаш дикагӀча оагӀорахьа къоастадара белггала новкъостал дергдолаш визит я из», — белгалдоах «Суомен сосиалидемокраатти» яхача газето.

ВӀаши гӀулакхаш а лелалош машаре дахара гӀулакх из визит бахьанца чӀоагӀлургхилар-га догдоахаш да Тампере яхача городе арадувла «Кансан лехти» яха газет.

(ТАСС).

Швеци. Стокгольм.
И. Синицина сурт, АПН.

ЭХЬ ДОАДАЬ ХЬУВЕ РАСИСТАШ

НЬЮ-ЙОРК, 18 июнь. (ТАСС). «ЧӀоагӀа мух баьнаб, хӀаьта из геттара хаста Миссисипи яхача штатен къулбехьен цхьайолча кхыча районашкен гӀолла дӀабаржа мегаш а ба», — яхаш язду вокхача американски обозревателa Джозеф Олсопа «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газета тӀа кепа теха араьккхача ший статья тӀа. Цу тӀа дувц ку-клукс-кланен кхыча расистски террористически группировкашен Миссисипи яхача штате шоай гӀулакхаш геттара айдаь хиларах, негрий а кӀай барий йола божъо хилийтар духьа къовсам лоаттабечарна духьала керда тийша болх бе кийчлуш расисташ хиларах.

«Миссисипе къулбехьенгахьара декъа, — йоах дӀахо Олсопа, — юха а хьалдизад цхьа ха хьалхагӀа цу штатера къайла ийкха хиннача ку-клукс-клана членех. Куклуксклановций группаш дӀаххийттай кердача а Ӏалашмате кхерамерча а «Американцаш — кӀай раса йолаш хилийтара тӀехьа» яхача организацех».

«Хьакхаьчача хоамех, — язду дӀахо автора, — хӀанз Миссисипе къулбехьенгахьарча декъа тӀа ва мадарра вьича къаьстта отрядаш а яь вӀашагӀ. техан дуккхьал террор лелае аьнна арабаьнаеа болча гера карарча махах 60 эзарнел хӀезигагӀа воацаш саг». «Моттигерча неграшка болча наха духьалара террора акташ, — йоах статья тӀа, — хӀанз хӀара денна хулаш хӀамаш да». Эггара тӀехьагӀа хинна хӀама — массехк дн хьалхагӀа кӀийлен тӀара теха тоа кхийтта Эмайт яхача округера негритянски лидер Луисе Аллен валар».

Олсопа йоах, расистски террор йоллашехьа а, граждански бокъонаш яхар духьа дӀахо а къовсам лоаттабе кийча ба неграш.

Рокфеллер эшаваьв

НЬЮ-ЙОРК, 18 июнь. (ТАСС). Калифорне хиннача юкхьанцарча хоржамашка ийша Нью-Йорка штата губернатор миллиардер Нельсон Рокфеллер республикански партегара президенталла ваха ший кандидатура хьоттайтар духьа дӀахо лоаттабеча къовсама юкъера ваьннав. Цо шийна тӀехьарбараш тӀакьийхар У. Скрэнтона тӀехьа кхадж тассара.

УЖ БА ЛОРАШ

«Грознефта» объединене жилищно-коммунальни конторе слесарь а бригадир а волаш къахьегаш вар Рябокобылко Григорий Антонович. Дика болхдо хиларах тарра даим сий дора цун производстверча хьалхе лелхераша, новкъосташа.

Цкъа, болха ваха араваьнначa чӀоагӀа кера лазар ийкха висар 56 шу даьнна Рябокобылко Григорий Антонович. Гаьна ше доал чӀоагӀагӀа даржар дегӀаца лазар. Сихха лорашка ваха везаш эттар гӀулакх. Кера реконструктивни операци ца йича вахарга зазa дог дашар увахочун. 10-ча июне из чоалхане декхар кхоачашдета тӀадиллар Гроз нерча № 1 йолча горбольница хирургашта Шкет Анастаси Артемовнайи хирургически отделене заведующая Хачикян Мария Ивановнайна. Халеа кхерамеа операци йолайир опыт йолча лораша-хирургаша. 1938 шера денз цу балхаца хьалкхийнача Анастасия Артемовнайнеи Мария Ивановнайнеи тахан дуккхьашка гуш дашар из тайпа гӀулакх.

Увахочоа дарба дераш цун вахар дӀаьхдараш хьинар ца кходеш болча цар массаx а санна фийлеш сихеа чакхьаьккхар операци. Увахо хӀанз верзав воагӀа. Доккха баркал оал хирургашта Рябокобылко Григоре, цун дезалаша, дукха ха йоаццаш иштта хала операци яьчул тӀехьагӀа хӀанз верза а вийрза араваьннача Будагян Саркис Баласановича, цун наьне Мария Ивановнас, вошас Владимира, дуккхача кхычар.

Д. АМАРОВ.

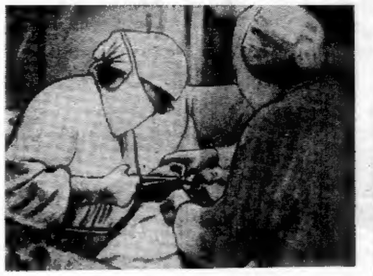

Сурта тӀа: Рябокобылко Григорена хала операци еча хана Шкет Анастасияи Хачикян Марияи.

Х. Хаджимурадова сурт.

ЮРТАРЧА БИБЛИОТЕКЕ...

РЕПОРТАЖ

Вашха доккха доацача цу цӀагӀа уллача библиотеке Ӏурра денз саррагӀа тӀаухаш нах гу. вӀашагӀкхийте тоабаеш ухаш а, цхьацца-цхьацца ухаш а, кегий а боккхий а. НагахьЬа саг хилац царца бе книжка доацаш, хӀаьта цхьабараш духхьала керда газеташ, журналаш дешар духьа ух.

— Библиотеко, йоах Шаьларче районий библиотеко заведующе нов. Алякинас, — 15 тайпа газеташ, 45 тайпа журналаш язъяьд.

Цхьан истола саьгтта Ӏеш ва гӀийлача юкъера а волаш ийсвеннача хакара цхьа къонах. Из ва лесхоза бригадир Эми Жукаев. Дийнахь-бус болх а баь таханара ди мукъа да цун. Из, чуваха цӀагӀа а хинна, хӀанз саррахьа цхьан шин сахьате деша дагахьа ухказа вехав. Цунна хьалхашка улл нохчий меттала арадувла «Ленинан некъ» яха газет.

Газет Ӏо а дилла, соббарагӀа абонементе воха из. Дуккхача хана денз вовзаче сагаца санна ха цушара Татьяна Андреевнай къамаьл:

Гоголa кхоалагӀа том хьада яний Ӏа?

— Ях-та, — жоп лу Жукаева. — Шиъ дийша даьннад, хӀанз кхоалагӀдар а доладе ха кхаьчай.

Цу хана истола хьатӀавоагӀа цхьа вӀамига саг, Шаьларча цхьан предприяте болхло Ширвани Сукиадов. Художественни литература картотекага а хьежа «Малав из, нагахьа санна хьо веце?» яха Юрий Герта книжка яца сопаьар по.

— Фу бахьан долаш да къаьстта из книжка Ӏа харжар? — хетт оаха вӀамигаче сагага.

Къамаьла юкъейоагӀа библиотекарь а:

— Эми Жукаев каст-каста библиотеке воагӀаш а дукха книжкаш дешаш а ва. Ер шу доладелча денз 52 книжка дихьад по. Общественни къахьегаме хьинаре дакъа лоацаш волча сага кӀезига болх бац ужжая книжкаш цу юкъагӀа дешара.

Дукха ха йоаццаш мерa книжкаш деша ца баьнна нах а ух библиотеке. Дукха хьакхашта боацаш халарца белгаабоал уж нах. Шоаш малагӀа книжка ийцача бакъахьа да а ца ховш хул уж цкъаза. Массаза а уж теркалбеш, царна гӀодеш хул библиотека болхлой.

Абонемента юххе, ювлаелча санна, дегӀ ца хьоадеш латт Фатима Дикаева. Цун бӀаргаш книжкаш тӀалаттача тархешкахьа да. Цига эзараш книжкаш латт. Цхьабакъда, царех малагӀа хоржаргда, хьагучох, йоӀа хац. Из цу сахьате зеху Татьяна Андреевнайна. Цо хоатт:

— МалагӀа да хьона дезаденна книжка?

— Сона-м атта ма дац царна юкъера книжка харжа. МоллагӀа а деша догдоагӀаргдар дезар сона.

— Пхьеваш дитара хьакъехьа вайцигарча автораша язъдаь книжка дахь аз хьона?

— Мегаьа, дӀаязде.

Иштта духхьашха карточка тӀа дӀаийзйир Фатима Дикаева.

Данмаш деша книжкаш кхухьаш 2150 саг ва хӀанз Шаьларча библиотекe дӀаязвенна. 20 эзар том хинна ца Ӏеш книжкаш да цига. Данмаш библиотеке ухача наха юкъе ба болхлой, гӀулакхера чах, интеллигенташ. Царца я пионервожати Зоя Тулаева, хьехархо Ольга Маракова, болхло Султан Исмаилов, иштта кхы дуккхаш а.

Юрта боахама а промышленноста а хьакъехьара, политически, художественни, специальни литература керда книжкаш хадданза наха юкъедоаржадеш, дешарцара вахьа безам совбоахаш я библиотека. Геттара хоза кийчъяь стендаш я: «Химия хьуакъами», «Коммунизм — дерригача аламий сийрде яхоане», «Дынах дола бакъдар», иштта кхыяраш.

Хан-ханнахьа читательски конференцеш хул, дийшача книжкех къамаьлаш лу. 1964 шу доладелча денз «Фуд ислам яхар», «Долий-теш къорӀа даьлагара десса книжка?», «Химия хьуакъами», «Бусалба наха кхоабача мархаехи хьина лезача деноехи дола зеъ яхараш санна дола лоархӀамера дешаш дувцаш йиъ читательски конференци яьй парткома идеологически отделаца цхьана. Шаьларча библиотеке болх бу 18 шу долаш йолча Татьяна Андреевна Алякинас, Кхетамца вӀаштӀехьбаьккхаб цо библиотека болх.

Денгара денга дукхагӀа хул библиотекера книжкаш. Ший гӀулакх тӀехдаьнна дукха дезаши хьинар долаши ца хилча вӀаштӀехьъаргдацар книжкаш леладу моттиг гота йоллашехьа иштта дика порядок доагӀаен книжкаш ца талхийтеи.

— Дукха ха я тхоай болх аттагӀа хургболаш помещеня шеръелга е керда помещени хьожделга оаха деха, — яхаш кадаш я нов. Алякина. Библиотека болхлоша яхачнга ладувгӀа а царна новкъостал де а деза. Алхха книжкашцара наьха безам совбаьккха ца Ӏеш, боахама-политически декхараш кхоачашлара а мамогта шоашкара новкъостал деш ба уж.

Наха кхетам балара даькъе книжка мел маӀан долаш да дувца дезаш а дац. Цун лоархӀам Ӏалашмате боккха ба.

Наха кхетам луш а, наьха культурни хьашташ кхоачашдеш а, Шаьла районерча къахьегамхоша парӀагӀатта садоӀаш а моттиг я Шаьларa библиотека.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

КИЙЧА Я

КЪОНА а барт тайпа а я Шаьла района Ист-Сувески бархӀ шерарча школе хьехархой коллектив. Школа а юрта а вахаре дукха дика гӀулакхаш дӀадоладераш хьехархой ба. Школа беррига хьехархой юртарча клуба художественни самодеятельносте дакъа лоацаш ба, дукхьал цар кизаца болх беш я районе дикагӀа йола цӀагӀара лектореш. Болх барал а общественни вахаре дакъа лацарал а совгӀа царех дукхагӀа барам педагогически институте заочно дешаш ба.

Май бутт болалуш школе хьехархой совещани а цул тӀехьагӀа комсомольска собрани а хилар. Цига дувца оттадьлар «Миштта кийчъе ела школа кердача дешара шерага» аьнна доаш. Эггара хьекха де лоархӀар дар — Ӏан кхоачам хилалаа дахча чуоза 24-чен 31-чен мее воскресникаш дар. Цига дакъа даьцар даккерча класса дешархошен хьехархошен (50 саг). Ӏан кхоачамхиллад дахча дера.

Шоай ханнахьа кийчо хьыр школа директора нов. Е. Н. Лачиновас а завхоза нов. М. В. Абубакарова а ремонт ечa эшча материалий. Дешархой, вар даьй-ноаной, хьехархой низаца дуккхьал 6 дийнахьа штукатурка ю, цӀира теха. басар хьекха кийч а яь дӀаоттайир школа. Цул совгӀа ханнахьа яйна а яйн школе хьвенай гойтара пособеш.

ХӀанз школа ший беррига кхоачамца кердача дешара шерага кийча я. Ахканарча хана школерча берий салоӀача майде тайп-тайпара ловзараш, района а юрта а цӀи хезача наьаца вӀашагӀкхетараш хургда, спорта яхьаш дӀакхухьаргья, сакъердаме экскурсеш а походаш а ергья.

С. МУСТИЕВ,
Шаьла ВЛКСМ комитета школьни отдела заведующи.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» КОТЪЯЛАР

Дукхача футбол эзараша хеттар:

— Ставропольерча «Динамаца» санна ловзаргбий-хьогӀ вай футболисташ Орджоникидзерча «Спартакаца» а. ХӀанз а котъяргьяц-хьогӀ «Терек»?», яхаш.

Шоайла дика бовзаш ба грозненски орджоникидзевски футболисташ. ХьалхагӀа а дуккхаза вӀашагӀбеттабеннаб уж. Цудухьа 18-ча июне РСФСР IV зона «Б» классерча командашта юкъе хьалхара моттиг яккхара йолча матче ловзача хана шоайла вӀаши «разведка» е езназар вар.

Ловзар дӀадоладеннача шоллагӀча минуте хьалхара бургаш хьалаца езаш хилар вай вратарь Козлов.

ТӀехь-тӀехьагӀа вратӀа хул «Спартака» атакаш. Грозненски футболисташ шоаш фу дича бакъахьа хургба цо ховш беха ба. Цар дӀайолаь атака цу сахьате йох, шоайла вӀаши бувзам боацаш ба нападающеш.

...24 минута. Беррыгача футбол эзарий дог тохадалийтар цу минуту. «Терека» наӀарашта гаьна йоанача штрафной хьожаю. ФунигӀа даь хьалхара бургаш грозненцашта чутоха гӀерт вай хьаьший. Цхьабакъда, царна дагалаттар дохадир аьрда саьн чу Ӏалашмате чӀоагӀа чутеха бургаш хьалаьцaча вратаря Козлова. Дукха ха ялалехьа кхы а шоаза кӀалхара аьхар цо шай наӀараш.

Хьалхарча тайме бургаш чутоха йиш йолча дуккхача торонех пайда эцанзар грозненцаша. Ӏалашмате дукха гӀилатиш дора аьрда сагӀорахьа ловзаш хиннача Галкина. Счет 0:0 а йолаш чакхъяьлар хьалхара тайм.

«Терека» атакашца дӀайолалу шоллагӀа тайм. Цхьабакъда, бургаш-м... хьоьшаца чутехар. Нийсса кхо минут яьлча бургаш а йолаш «Спартака» защитана наӀарашта чутох Бордовскехa. Счет нийсъелар.

«Спартака» шоллагӀа бургаш чутехар а Бордовских вар. Счет кхы а хувцаъ йиш йолаш вар из, цхьабакъда, 4—5 метр мара гаьна воацаше а бургаш нийса чутоханзар цо. Счет 2:1 а йолаш «Терека» лоархӀама котало яьккхар. ХӀаьта а ала йиш яц футбол эзараш вай командана ръазабовлаш дӀаигъийстар аьнна. Ӏалашмате дукха гӀилатиш дора игрокаша, хьалха хиннaчоа тара дац ловзар.

М. МУСИЕВ.

ЯХАРГЬЯ ЦУН ЦӀИ

Укх деношка политпросвещене цӀагӀа гулбенна дукха нах бар: Ӏилманхой, писателаш, хьехархой, студенташ.

Нохч - ГӀалгӀай писателий Союза Правлене, историен, меттен, литературан Ӏилма - тохкама институто, Пхьачхьалкхен педагогически институтa ректорато Ӏилманхо, просветитель, гӀалгӀай кепа йолаш кхеллар, писатель хиннача Мальсагов Куразa Зоврбик ваь 70 шу дузача ден сийга вӀашагӀтехаьр из торжественни сайре.

Цун вахарах а Ӏилман балхах а доклад йир М. Чентиевас.

Зоврбик вовзаш хиннача писатела С. Арсанова, профессора Д. Мальсагова, А. Мациева, Р. Ахматовас къамаьлаш дир Зоврбиках лаьца.

А. АРТАГАНОВ.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгӀа

РАДИО: 8.30 — юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала); 8.45 — концерт; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — хоамаш; 8.15 — «Сердало» газета оагӀонаш тӀара; 8.25 — «Инструментальни пьесаш» яха концерт; 8.45 — «Къона тӀехье» передача (нохчий меттала); 18.05 — «Ловман Ӏуйре» яхача альманаха пхиналш яха литературни передача (гӀалгӀай меттала); 18.20 — ашараш.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — телевизионни керхадараш (эрсий меттала); 18.40 — доаззол арахьарча гӀулакхашта волча комментатора къамаьл; 18.55 — киножурнал; 19.05 — «УнахцӀено» яха телевизионни журнал; 19.45 — «Дерригача халкъа гӀулакх» — яха бакъволчоа тӀера хьанийна фильм; 20.35 — бераша лаьрхӀа мультфильм; 20.55 — Телезрительи вахакха оттаду концерт; 21.40 — «Керда хиннача маьрахи сесагахи йола повесть» яха художественни фильм.

Къовсама тӀахьехаш хинна искусство

Малхо дотаяь аре, Пхьарсаш урагӀдакийтача повозкана юхе улл карадаь гата тӀакхесса ахархо-бедняк. ГӀайгӀана елхаш дегӀ детталуш, лаьтта йӀаьхьенна йижа улл цунах йиса сесаг — жеро. ХӀаьта цар вӀамига бер хиннар фуд ца ховши кхераши бӀарахьеж цу хӀаманна...

Из «Новкъа. Переселенца валар» яха, дегӀ тохадолийташ дола сурт да. ГӀорваьнна волча эрсий художника Сергей Васильевич Иванова 1889 шера даьккха сурт да из. Цун ерригa творчество пачхаьа Россе къахьегача наьха вахари шоашта низ - Ӏоткъам беракшта духьал цар лоаттабу къовсами ше мабарра хьахьоккхаш я.

С. В. Иванов ваьв 1864 шера 16 (4) июне Москвена юххерча Руза яхача вӀамигача городе. Цунах чиновник хилар ловш хиннав цун да, бакъда, даьна ца деззашехь, 1800 шера живописа ваяне, зодчества Московски училище деша вахав из. Цу училище дийша араьаьнаб дуккха бола эрсий сийдола художникаш. Училищерча хьало новкъостал дир хьисеп долаш волча вӀамигача сага ший заман хьалха латта уйлаш кӀоаргта кхетае а ше хержа говзал чӀоагӀа Ӏомае я.

С. В. Иванова искусство органически ювзаенна я ший халкъа вахарца. ХӀара шера дукха гобоаккхер цо Россе гӀолла. Дуккхаш итташ версташ ниъ баьб цо самарски оренбургхьи аренашка гӀолла переселенций обозацца цхьана, шийна бӀаргадайнари ше Ӏайшари тӀадолча зарисовкашца альбомаш хьал а дузаш. Иштта хьахул цун «переселенчески» сурташ, «Переселенка вагона чу», «ЮхабоагӀа переселенцаш» яха а кхийола а эскизаш. С. В. Иванова общественноста уйла тӀайохийтар переселенчества трагедена — буржуазни помещиксий строй йолча хана йоаггӀача тайпара къоастаьйиш йоацача проблемана.

90-ча шерашка Иванова бокъонца Ӏомаду Саратовски пересыльни набахта боахкача наьха вахар. Цул тӀехьагӀа художника-реалиста хьаду набахтен вахар дувца дукха сурташ. ЧӀоагӀа уйла тӀаозаш дар «Этап» яха (1892) цун сурт. Массехк шу хьалха цо даьккхадар «Набахтена юхе» яха ше маярра из хьахьоккхаш дола сурт. Царех да цун «Хьакимаш боагӀа», «Болх беш боахка лийца нах» яха а кхыдола а сурташ.

Эрсий искусстве эггара хьалхагӀа ахархой стихийно гӀоттар хьахьекхарех («Юртара бунт» 1889 ш.) мехка дегӀабоагӀаш латта болхлой революционни болам гайтарех («Забастовка», 1903 ш) ва Иванов. Уж сурташ низ-Ӏоткъама кӀал боахкача а Ӏазап оачa а къахьегамхоех автора дог лазарца днза да, царга хьежача хӀара уйла еча сага хьалхашка цо оттадора вай общество хӀанад е хӀамаш яха дош, цар тӀахьехар йолаш йолча строяца къовсам лоаттабара.

Къаьстта боккхача низаца лаккъелар художника-демократа творчество 1905-ча нах гӀайттача шера. Гурахьа хӀама ца эшшаш еррыгача хана Москвaн майдашкен улицашкен хул Иванов. 1905 шера 20 октябре Н. Э. Бауман дӀаволлача хана шоаш Ӏалашмате чӀоагӀа лоархӀаш тешаш киннача С. В. Ивановна революционни кагирхоша тӀадиллар Московски университета адани лораелта, цунга дӀаделар гера бе делла гӀайттаракшта шоаш гудаь хинна дукха ахча. Иванова сийленца кхоачашдир шийна тӀадиллар. Кашмашкара цӀабоагӀача демонстранташта казакаша топаш йийттача ше кхо ца веш новкъостал дора цо доарахошта.

Самодержавена духьал халкъо лоаттабеча турпалча къовсамо дог гӀоздаьккхача Иванова цу шера даьа ший эггара дикагӀа дола «Топаш тохар» яха сурт. ДӀатӀахьежача цкъарчоа цхьа гӀайтӀане хета из сурт революционни оптимистически да. Ӏалашмате йоккха горoдера майда. Аьтта оагӀорахьа — цӀе байрах хьалха лаьца болха пролетареш. Аьрда оагӀорахьа — еттача топий кӀуро къайладаьха пачхаьа эскара вӀаха мугӀараш. Хьалхара юхьига боабаь нех ба. Бакъда вожаш кхерабеннабац. Кхы тӀех гайта йиш йоацаш авторо хьахьекхад халкъ сомадалар, из кхы аьннар хайташ леладе могаргдоацилга, низ беш дола къаьна дуне овлангара денз дохадаь дӀадоаккхаргдола ди гаьна ца хилар.

Из болх, драматизма низага дилача ше къаьстта дика йола «Пена юхе» яха офорт а санна, Н. А. Касткинеи В. Е. Маковскеи цхьайолча произведенешца эггара хьалхарча эрсий революех цун ханарча наха ладаьраштa юкъе толашагӀдар да.

Ший мехка дӀаяхача замо а уйла тӀаувзаш хиннай С. Иванова. Цунна хетадаь дукха сурташ да художника. Царна юкъе къаьстта эггаш да 1902 шера даь «Пачхаьа (XVI бӀ.)» яха сатирически сурт. Сурта тӀа говра тӀаваггӀаш деза дегӀ дола, Ӏовдала бат йола пачхаьа ва. Стражникаш кхерамерча юхь-сибате ба; даь тӀа бӀаьхбенна ухкаш «Ӏаьржа нах» ба. Шеко яц, ший полицейски Ӏаьдалца XX бӀаьшере йоладуш хинна самодержави автора дагахиннар йолга исторически аналогех цу сахьата кхетадеш а общества хьалха латтача наха чӀоагӀа могадеш а да.

Сюжет харжара чӀоагӀа цӀенхашта, сурт дуллилга дика ховзаш художник вар С. В. Иванов. эггара толашагӀа долча басарий соотношенешца нийсдора цо ший сурташ. Из дерригa а ше 10 шера хьийхача живописа Московски училище деша багӀарех дӀадолла гӀертар из.

Ший юххерча минуташка кхачалца лакха идея йолча, дуккхача наха кхетаеча искусствана тӀехьа, искусстверча формалистически теченешта чӀоагӀа духьал латташ чакхваьлар Иванов.

Халкъа балийна дог дийха художник 1910 шера кхеллар, цун бӀаргаго кхензар ший Даьхен историe чухь эггара йоккхагӀа йола революционни переворот. Бакъда халкъ-мукъадаккхара идеяшта цо чӀоагӀа гӀулакх дарах доакха баркал йоах цунна тӀехьено.

Г. ГРУЗМАН.
(ТАСС).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Шеча фронтовиний улица, 15. Телефонаш: редактора зам.—2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен, письмойн отделийн—2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Революцин проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ05170. Заказ № 3454.